Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 135 (16358) | 1983 оной июниин 11, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ХУРЯАЛГЫН ХАҺА ОЙРТОБО

Хабарай тарилгын һаяхан дүүрэбшье, саг түргэн ураг... дабшажа, механизаторнуудай, бүхы таряашадай үмэнэ ...э зорилгонуудые табина. Республикымнай колхоз, сов...ууд хагсуу хүйтэн хабарай болобошье, тарилгын хүдэл...ние арга шадалаараа агротехникын үндэр хэмжээндэ үн...гөөд, мүнөө сагта ургасаяа харууһалха, буртаг ногоон... сэбэрлэхэ, уһалха талаар эдэбхитэй ажал хүдэлмэри ...үлжэ байна. Ерэхэ жэлэй үндэр ургасын үндэһэн боло... паар хахалалга хаа-хаанагүй үргэлжэлһоор. Загарайн ...оной Эрхирэгэй совхозой механизаторнууд богонихон ...соо мянга гаран гектар паар хахалжа, түсэбөө дүүргэбэ. ...ниин, Хяагтын, Захааминай болон бусад зарим районуу... ажахынууд юрэнхыдөө паар хахалха түсэбөө бэелүүл... дүтэлөө. Гэбэшье энэ хүдэлмэри олонхи ажахынуудта ун...айруулагдана, тиигэжэ республикын колхоз, совхозууд ...р хахалха түсэбөө байгша оной июниин 1-нэй байдалаар ...дөө 65 процентдэ хүргөөд байгаа.

Хабарай тарилгые дүүргэмсэрээ, түрүү ажахынуудай ме...низаторнууд тэжээл бэлэдхэхэ, таряа хуряаха техникээ ...боржа, харюусалгатай үе сагай ерэхэдэ, үндэр бү...тэй, жэгдэ һайн ажал хүдэлмэри хангахын тула хүн ...оо хубаарилан табиха болон олон тоото бусад асуудал...дые шиидхэжэ эхилбэ. Имагтал иимэ эмхидэлтэй нарин ...элмэриин лэ ашаар үндэр дүнгүүд туйлагдадаг шуу.

1982 ондо колхоз, совхозууднай ороохо таряа үнгэрэгшэ ...ан жэлэй дунда зэргын хэмжээнһээ 136 мянган тонноор ...р хуряагаа һэн. Тиихэдэ үбһэ тэжээл хэзээ хэзээнэйхи...ехээр бэлэдхэгдэжэ, малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр, бага ...атайгаар үнгэргэгдэбэ. Мухар-Шэбэрэй районой «Ком...низм» колхозой механизаторнууд таряалангайнгаа гектар ...һөө дунда зэргээр 23,7 центнер ороохо хуряаһан байна. ...эдэ нүхэр И. К. Якимовай хүтэлбэрилдэг тракторна бри...ын коллектив даалгагдаһан 1100 гектар газар дээрэһээ гек...ан 25,3 центнер таряа хуряажа амжаа һэн. Оронгын та...шад үнгэрэгшэ намар гектарай 20,8 центнер хара таряа ...агаа. Бэшүүрэй районой «Сибирь» совхозой хартаабха... гектар бүриһөө 132 центнер түмһэ суглуулаа, зүгөөр ...районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой нүхэр ...Р. Бурцевай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено ...алгагдаһан 75 гектарай гектар бүхэнһөөнь 190 цент... хартаабха ургуулһан алдартай. Мухар-Шэбэрэй райо... «Заганский» колхозой огородшод гектар бүриһөө аяар ...центнер овощ хуряажа, урдахи жэлнүүдтэ орходоо 3,5 ...ии ехэ ургаса абаа һэн. Баатарлиг ажалай эдэ үрэ дүн...эй үльгэр жэшээ боложо, республикымнай бүхы таряа... механизаторнууд болон огородшодые мүнөө жэлдэ ...э амжалтануудта зоригжуулхань дамжаггүй.

...рбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлынь бү...табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлгэдэ шиидхэхы удха ша...ай гээд ажалшаднай дэмы хэлсэдэггүй, энэ жэлэй тү...үдые дүүргэлтэ партиин Центральна Комитедэй майн ...умэй (1982 он) баталан абаһан манай ороной Эдеэ хоо... программые бэелүүлгэдэ горитой хубита оруулха.

...анай республикын ажалшадта энэ жэл онсо удха ша...ай. Автономито республикымнай байгуулагдаһаар 60 ...ин ой гүйсэхэнь, теэд түүхэтэ ойн баярые ажалай бэлэ...найгээр угтадаг заншалнай энэшье жэлдэ үшөө дахин ...гардаха бэзэ. Хабарай тарилгые эмхитэйгээр, һайн ша...айгаар, хамтын подрядай гуримаар үнгэргэһэн ушар ...ан ажалтанай мүнөө жэлэй амжалтынь үг үндэһэн бо... үгэхэ байха.

...раан ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй, огородшодой ажалай ...ой дүнгүүдэй нэн түрүүн хуряалгаһаа, тэрэниие эмхи...ор үнгэргэлгэһөө дулдыдаха байһаниинь мэдээжэ. Мү...үе сагта таряа хуряалгада хэрэгтэй техникэ ажахы бү...э бии, тэрэнээ эзэн ёһоор ашаглаха эрилтэ табигдаха ...тэй. Хуряалгын техникэ заһабарилха талаар республи... зарим ажахынууд гээгдэлдэ оронхой. Тэжээл бэлэд...ын техникын хахадынь мүнөө үшөө бэлэн болоогүй ...ан ушар һанаа зобооно. Заһабарилагдаагүй комбай... үсөөн бэшэ, запчасть дуталдана гэхэ мэтэ элдэб эсын ...элтануудаар гээгдэлээ сагааруулха саг үнгэрөө. Урдахи ...үдэй дүршэл болон дутагдалнуудые анхаралдаа аба... хуряалгын конвейерэй бүхы хуби шатануудые һаадгүй... хүдэлгэхын түлөө зохихо хэмжээнүүдые урид хараа... бэелүүлхэ ёһотойбди. Тэжээл бэлэдхэлгын, таряа ху...ын техникэ бүрин дүүрэнээр бэлдэхэ, механизатор...ые 2—3 халаанда хүдэлгэхөөр бүридхэхэ шухала. Ху...ын-транспортна комплекснуудые, бүхы техникые та...гүйгөөр хүдэлгэхын тула тэдэниие техническэ талаар ...һалалгые жэншэдгүйгөөр эмхидхэхэ эрилтэ табигдана. ...э нарин эмхидэлтэйгээр хуряалга үнгэргэдэг ажахы... 10—12 үдэрэй туршада таряагаа сохижо дүүргэдэг ... юм.

...раһан ургаса таряагаа бултыень гутаангүй хадагалха, ...э хороолтогүйгөөр амбаар складуудта, буйлуулан бол...рүүлдаг предприятинуудта тушааха хэрэгтэ онсо ан... хандуулагдаха зэргэтэй.

...бэз таряа хуряалгын эхилтэр хоёр һара тухай сагай бай...һаа, малай тэжээл бэлэдхэлгэ мэнэ гэһээр эхилхэнь. Саг ...роо гээжэ, хожомдожо байнгүй, малай тэжээлдэ оро... бүхы ургаса хуряажа абаха саг дүтэлөө. Республикым... ажахынуудта, бүхы хүдөө нютагуудта июниин 20—25-да ... тэжээл, ногоон халаахай бэлэдхэжэ хатаажа, шэмэ ... тэжээл бэлэдхэдэг гээшэ. Энэл үедэ ногоон гурил ...ар агрегадууд хүдэлгэгдэдэг. Зүгөөр мүнөөдэрэй бай...ар АВМ түхеэрэлгэнүүд зарим ажахынуудта бэлэн бол...огүй байна.

...жээл бэлэдхэлгэдэ хото хүдөөгэй бүхы хүн зониие ха...үүлха, ажалайнь түлөөһэ тон юрэнхыгөөр ойлгуулха, ...шадта нэмэлтэ түлбэри болгожо, хубиинь малда тэ...таһалжа үгэхөөр хараалха шухала.

...онойнгоо арад зоной эдеэ хоолой нөөсэдэ хубитаяа ...ын тула гүрэндэ хүдөө ажахын, таряан ажалай про...дүдые худалдаха түсэб жэншэдгүй дүүргэгдэхэ ёһотой, ...рэгтэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үндэр ха...алгаяа эли тодоор мэдэрхэ зэргэтэй.

...ын мал ажалда тэжээл бэлэдхэлгэдэ, таряа хуряал... эдэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ хото городуудай, про...ленна предприятинуудай хүдэлмэришэд болон алба ...эдай нэрэ хүндын хэрэг болоно. Хуряалгын хүдэлмэ... механизаторнуудые эльгээхэ, хүдөөдэ эрхилһэн барил...даа түгэсхэжэ, ашаглалгада үгэхэ гэхэ мэтэ туһалам...рүүлэгдэхэ жэшээтэй.

...гша оной ургаса хуряалга шэнээр байгуулагдаһан аг...омышленна нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулгын ёһотой шал... болохонь гээшэ, тиимэһээ тус нэгэдэлнүүдэй соведууд ...на комитедүүдтэй, совет, профсоюзай, комсомолой ...үүдтэй хамта бодото хэмжээ ябуулгануудые хараал...ондэнь хүргэхэ болоно.

...хоз, совхозуудай партийна организацинууд ажалша ...тивүүдэй бодото эмхидхэлшэд байһан тула бүхы хүн ...үндэр бүтээсэтэ ажал хүдэлмэриин эрхэ байдал тог..., социалис мүрысөө үргэноор дэлгэрүүлхэ, ниитэ-поли... хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ хэблэлэй, телевидени бо...адио-дамжуулгын арга боломжонуудые элсүүлхэ байна. ...ялгын хаһа ойртобо. Тэдэниие дүүрэн бэлэдхэлтэй...угтажа, ургуулһан ургаса таряагаа гээлтэгүйгөөр ху..., түрэл оронойнгоо баялигта нэмэри оруулхын түлөө ...хо гээшэ — бүгэдын зорилго мүн.

БУРЯАДАЙ АССР-60

ХҮРШЭНЭРӨӨ ДЭМЖЭНЭБДИ

Түрэл партиингаа ЦК-гэй майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, мүн СССР-эй Эдеэ хоолой программые дүүргэлтэ болгон, манай совхозой малшад Буряадайнгаа республикын 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ шэнэ социалис уялганuудые абаа.

Жэшээлхэдэ, һү һаалиимнай фермэнүүд зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 950—1000 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, жэлэй түрүүшын хахадта 2700 центнер сагаан эдеэ тоһоной заводто тушаажа, даабаряа июниин 30-да дүүргээд байха зорилготой. Бүхы һүнэй 80 процентнь нэгэдэхи сортоор тушаагдаха юм. Гүрэндэ мяха худалдаха 6 һарын түсэб дүүргэгдөө.

Тэрэшэлэн бүрүү, хашарагуудые харууһалдаг малшад үхэр бүхэнэй шэгнүүрые зунай һаранuудта суудхын 850 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ уялга абаа. Дүршэлтэй бэрхэ малшан М. И. Иванов үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые суудхэдэ 1000 граммаар нэмээхын түлөө тэмсэхэ байна. Энэмнай хүршэ Хоринн районой малшадай үүсхэл уряада манайхинай харюу дэмжэлгэ болоно гээшэ.

Иимэ үрэ дүнгүүдые туйлаха арга боломжошье манай малшадта бии. Энээниие үнгэрһэн үбэлжэлгын, хабарай дүнгүүд гэршэлэн харуулна. Ородой-Адагай фермын коллектив (даагшань Ц. Ц. Норжимоев) жэлэй үнгэрһэн 5 һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 860 гаран килограмм һү һаагаад, ажахы, район доторoo социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эндэхид хамтын подрядай шэнэ гуримда орожо, звено болоод хүдэлнэ. Нэгэдэхи звенодо — В. Т. Мисюркеева, Л. Лесикова, Г. Базаржапова, хоёрдохи звенодо — Е. Бакшеева, Т. Вачаева, Б. Гармаева гэгшэд ажалладаг юм. Эдэнэр бүхыдэнь 174 үнеэдые һаана гэхэ гү, али һаалишан бүхэн 30 үнеэдые даажа абанхай. Энэ фермынхид зунай 4 һарада үнеэн бүхэнһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын түлөө мүрысэхэнь.

Ажахын хонишод баһал энэ мүрысөөндэ оролсожо, тодорхой уялгануудые абанхан. Тусхайлбал, манай түрүү хонишод Д. Шойсоронова, Р. Рампилова гэгшэд зунай һаранuудта хонидоо һайнаар таргалуулжа, тэдэнһээ нооһо хайшалха түсэбөө заатагүй дүүргэхэ, мүн өөһэдынгөө хүсөөр хонин бүхэндөө 1—1,2 центнер хүртэхэ үбһэ сабшажа абаха зорилготой. Хурьга, түлгэнүүдые харууһалдаг хонишод зунай үедэ тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые суудхэдэ 85—90 граммаар нэмээхэ юм.

Совхозой дирекци, партком, профсоюзай комитет өөһэдынгөө зүгһөө малшадаа бүхы хэрэгтэй юумээр хангаха тушаа ехэ анхарал хандуулна. Гүүртэ, отаранuудай зуһаха байранuуд эртээнһээ заһабарилагдаа, бэлдэгдөө. Малда долёолгохо дабһан, даб дээрэ эдюулхэ талха тарянай зүйл гэхэ мэтэ зуһалангуудта абаашагдаа. Туранхай муу малые түрүүшээр илгажа, тэбээрүүлхэ тусхай нэгэ гүүртэ эмхидхээбди. Хурьгадые шахаха, һайнаар түлжүүлхэ байра бии болгогдоо.

Зунай бэлшээриие һайнаар эмхидхэжэ, ехэ продукци абахын түлөө манай малшад иигэжэ шармайн оролдоно гээшэ.

В. ДУБШАНОВ,
Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой директор.

Манай фотокорреспондент А. Шойжоловой зураг дээрэ Хяагтын районой түрүү трактористнарые харапат. Эдэнэр бултадаа Тодорхоевууд. Теэд аха дүүнэр бэшэ, нэгэ угай хүбүүд. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа) армиин албанһаа һаяхан бусажа ерэһэн Валерий, Виктор Сымжитович ба Дабажап Дулмаевич Тодорхоевууд. Хүсэтэ «К-700» түхэлэй трактораараа тэдэнэр мүнөө хабарай тарилгада хабаадалсана, паар хахална.

РАЙОН ДОТОРОО ТҮРҮҮЛЭН

Эдэ үдэрнүүдтэ Наринай полевой станда ехэл хүлгөөтэй. Эндэ Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд хабарай тарилгын харюусалгатай хүдэлмэриие эрхилжэ ябана.

Май һарын һүүл багаар эдэнэр силосто ороходо тэжээлэй ургамалнуудые тарижа дүүргэбэ. Тусхайлбал, тус бригадын гэшүүд байгша ондо 1233 гектарта ороoһото ургамалнуудые тариһан байна. Энэ коллективые Александр Викторович Козлов эрхилдэг юм. Тэдэнэр район доторoo түрүүлэн, энэ хүдэлмэреэ агротехническэ болзортонь бэелүүлжэ шадаа.

Түнхэнэй тракторна бригадынхид 557 гектарта эртын ороoһото ургамалнуудые, 282 гектарта обёос, 400 гектарта силосто болон витаминтай ногооной гурилда ороходо ороoһо таряанай холисо тариһан байна.

Суута бригадир нүхэр Козловой хүтэлбэрилдэг коллектив хабарай тарилгын хүдэлмэриие һайн шанартайгаар хэдэгээрээ ажахы болон район доторoo яһала суутай болонхой. Нёдондошье тэдэнэр ороoһото ургамалнуудые богони болзорто тарижа дүүргээ һэн. Энэ жэлдэ түнхэнэйхид хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ, ажалдаа яһала амжалта туйлаба.

—Энэ түрүү онол аргын ашаг үрэнь элитэ ха юм. Хараад үзыт. Коллективэй гэшүүн бүхэн баян ургасын түлөө оролдоно бшуу. Эдэнэр даалгагдаһан ажалдаа эзэн ёһоор хандана, журамтайшье болоно,—гэжэ бригадир А. В. Козлов бидэндэ хөөрэнэ.

Тэрэнэй хэлэһэнэнь аргагүй зүб гээшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, журамтай байһан газарта хүдэлмэриин бүтээсэнь нилээд дээшэ ха юм. Хэрбээ бригадын хүн бүхэнэй урдахи зорилгоёо һайса ойлгоод, хэжэ байһан ажалаа гүйсэд бэелүүлхэдэнь, амжалта заатагүй туйлагдадаг гээшэ.

Тус бригадын гэшүүд энэ жэлэй хабарай тарилгын үедэ хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилһэн. Эдэнэр энэ шэнэ онол арга хэрэглэнгэндээ ажалаа хараалһан саг соогоо бэелүүлнэ. Эндэ партийно-комсомолой бүлэг байгуулагданхай. Тэрэниинь коммунист Цурбо Владимирович Таханов хүтэлбэрилдэг. Тэрэ өөрөө ДТ-75 түхэлэй трактор жолоододог юм.

Хабарай тарилгын үедэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүшүүл олон. Эдэнэй дундаһаа механизаторнууд Даньяс Рябов, Александр Дёмин, Виктор Зверев болон бусад шалгаран гарана. Мүн лэ сеяльщигүүд Н. Н. Бобков, долоодохи СПТУ-гай һурагшад Василий Бронников, Владимир Смагин, Сергей Новиков болон бусад амжалтатай.

Жолоошод КПСС-эй гэшүүн А. П. Пославский, Павел Лихачёв, электро-гагнууршан Николай Мингазов болон бусадай үүргэ ехэ.

Тогоошон Елена Антоновна Кузнецовае мүн лэ тэмдэглэмээр.

Ингэжэ «Сибиряк» колхозон таряашад ойн баярта жэлдэ баян ургаса ургуулхын түлөө шанга тэмсэл ябуулжа байна.

И. ФЕДОРОВ,
манай штатнабэшэ корр

БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНДО

ХУРЬГАД ҺАЛГААГДАНА

Бэшүүрэй районой «Еланский» колхозой зооветмэргэжэлтэд, хонишод жэл бүри абаһан хурьгадаа эхэһээнь эртүүр һалгааха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг. Энэшье жэлдэ эдэнэр энэ шухала кампаниия хараалһан саг соогоо эхилнэ. Мүнөө эндэ хурьгад эхэһээнь һалгаагдажа, гурбан отара болгогдоод, холын бэлшээридэ ябуулагдаба.

Ажахын суута хонишон Н. З. Санжаловагай даадаг отарын хурьгад томо байһаараа илгараа.

В. БОРИСОВ.
манай штатнабэшэ корр.

САГ БОЛЗОРТОНЬ

Бэшүүрэй районой «Дружба» колхозой хартаабхашад байгша ондо баян ургасын үндэһэ һуури табиха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулаа. Энэ шухала хүдэлмэриие ажахын дүршэлтэй механизатор Очир Бадмаевич Аюшеевтэ даалгагдаһан байгаа. Тэрэнэй даадаг звеногой коллектив эдэ үдэрнүүдтэ 120 гектарта хартаабха тарижа дүүргэбэ.

Д. ДАГБАЕВ.

МАРТЫН 15 — ТАРЯАЛАН, САБШАЛАНГАЙ ҮРЭЖЭЛ ҺАЙЖАРУУЛХА ГАБШАГАЙ ГУРБАН ҺАРА — ИЮНИИН 15

УҺАЛАЛГА ТУХАЙ ҮШӨӨ ДАХИН

Таряалан, сабшалан болон бэлшээриие һайжаруулха талаар соносхогдоһон габшагай хүдэлмэриин гурбан һара эдэ үдэрнүүдтэ түгэсэхэнь. Энэ хугасаа соо хүдөө ажахын ба уһанай ажахын органууд, колхоз, совхозууд газарай үрэжэл һайжаруулха талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулаа.

Хэнэйшье мэдэһээр, ямаршье уларилтай жэлдэ уһалагдаһан газар дээрэһээ үндэр баян ургаса абтадаг гээшэ. Тиимэһээ байгша оной гурбан һара соо түсэбэй ёһоор 23600 гектар хүдөө ажахын газар һайрамаар ундалуулагдаха һаа, харин июниин 3-най мэдээгээр бүхыдөө 15324 гектар талмай уһалагдаа гэхэ гү, али түсэб оройдоол 65 процент дүүргэгдээ. Илангаяа энэ харюусалгатай хүдэлмэри Мухар-Шэбэрэй, Хоринн, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Зэдын районуудай ажахынуудта ехэл хангалтагүйгөөр ябуулагдаһан байна. Дээрэ дурсагдагша районууд газар уһалха даабаряа оройдоол 20—30 процентдэ хүргөө.

Мүн лэ уһалууриин системэнүүд республика дотор ехэл муугаар хэрэглэгдэһээр байха юм. Тусхайлбал, энэ хугасаа соо 112,5 мянган гектар сабшалан, бэлшээри нэгэ дахин, 26,4 мянган гектар газар хоёрдохёо уһалагдаа гэхэ гү, али түсэбтэ даабаринуудай дүүргэгдэхэ үшөөл үдьы. Харин миил 722 гектар таряалан хоёрдохёо ундалуулагдаһан байна. Республика дотор гансал Яруунын, Захааминай, Кабанскын, Хэжэнгын, Хяагтын районуудай колхоз, совхозууд таряалангаа һаял хоёрдохёо уһалжа захаланхай. Харин бэшэ районууд газараа хоёрдохёо уһалжа эхилээдүй байһаар.

Республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 91,3 мянган гектар нуга сабшалан уһалагдадаг юм. Мүнөө тэрэнэйнь 23,6 мянган гектарынь хоёрдохёо ундалуулагдаа.

Габшагай хүдэлмэриин гурбан һарын туршада 65 мянган гектар уһалагдадаггүй газар бүлүүр станцинуудаар уһалагдаха һаа, һүүлэй мэдээгээр 47,6 мянган гектар газар нэгэ дахин ундалуулагдаа. Зэдын, Загарайн, Түнхэнэй, Улаан-Үдын районууд урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлжэ шадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэ тоодо 5004 гектар таряалан, 42,6 мянган гектар нуга сабшалан бүлүүр станцинуудаар нэгэ дахин уһалагдаа гэхэ гү, али түсэб тус тустаа 74 ба 73 процентдэ хүргэгдөө. Июниин 3-най мэдээгээр оройдоол 30 гектар таряалан, 3346 гектар сабшалан хоёрдохёо уһалагдаа. Баргажанай, Бэшүүрэй, Захааминай, Кабанскын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Ахын, Хойто-Байгалай, Сэлэнгын, Хоринн районууд уһалууриингаа машина, техникэ, бүлүүр станци дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгөөгүй дээрэһээ хоёрдохёо уһалжа эхилээдүй байһаар.

Республика дотор бүхыдөө бүлүүр 904 станци тоологдоно. Тэрэнэй 508-иинь мүнөө хүдэлгэгдэжэ байна. Уһа сасадаг 644 түхеэрэлгын 215-иинь газар уһална. Баргажанай, Кабанскын, Хэжэнгын, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Хоринн районуудай ажахынууд уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдээ, бүлүүр станцинуудаа муугаар хэрэглэнэ. Республика дотор газар уһалха «Фрегат» түхэлэй хүсэтэ 61 агрегат бии. Харин мүнөө тэдэнэй оройдоол 31-иинь лэ газар уһална. Хэрбээ бултыень эдэ үдэрнүүдтэ дүүрэн хүсэндэнь һаадгүй хүдэлгөө һаа, хэды ехэ таряалан, сабшалан ундалуулагдаха байгаа гээшэб?! Агрегат бүхэн суудхэдэ дунда зэргээр 15—18 гектар газар уһалха аргатай ха юм. Гэбэшье тиимэ агрегадууд Зэдын райондо оройдоошье ябуулагданагүй. Хяагтын, Прибайкалиин, Хоринн районуудай ажахынуудта эдэ техникэ ехэл муугаар хэрэглэгдэнэ.

Сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри мүн лэ хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Тодорхойлбол, 18,7 мянган гектарай хүрьһэн соологдоо, 28,3 мянган гектар борнойлогдоо, 5,9 мянган гектар газар тэгшэлэгдээ, 77,8 мянган гектар сабшалан сэбэрлэгдээ гэхэ гү, али түсэбтэ даабари алишье хүдэлмэреэрээ дүүргэгдээгүй.

Газар уһалха хүдэлмэриие мүнөө заахашье зогсоожо, эршыень һуладхажа огтолон болохогүй. Һайса ундалуулагдаһан газарта ургаса һайнаар ургадаг ха юм. Тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд элдэбын шалтагаануудые урдаа барьяад байхаяа болижо, эдэ үдэрнүүдтэ хэрэглэгдээгүй арга нөөсэнүүдые элирүүлжэ, бии байгаа дутуу дундануудаа түргэн усадхахын түлөө дары хэмжээ абаха ёһотой.

Манай корр.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТАРЯАЛАН, САБШАЛАНГАЙ УҺАЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1983 оной июниин 3-най мэдээн

Районууд	Уһалууриин системэнүүдээр газараа нэгэ дахин уһалһаниинь (гектараар): Таряалан — түсэб	Таряалан — дүүргэлтэ	сабшалан — түсэб	сабшалан — дүүргэлтэ	таряалан, сабшалан хоёр дахин уһалагдаа.
Баргажанай	3000	1164	2600	2480	—
Бэшүүрэй	4100	446	7445	7107	1807
Зэдын	1750	372	600	4862	383
Яруунын	140	123	4500	4588	3166
Загарайн	3000	443	7300	7474	2472
Захааминай	150	150	404	404	269
Кабанскын	3300	2330	708	430	160
Хэжэнгын	370	150	12425	12425	2668
Хурамхаанай	2395	1183	3292	2087	—
Хяагтын	1500	620	4380	4380	1752
Мухар-Шэбэрэй	1800	325	7500	8002	5211
Прибайкалиин	630	228	1079	1079	600
Ахын	—	—	198	150	—
Хойто-Байгалай	—	—	135	135	—
Сэлэнгын	2120	504	11200	10404	1735
Түнхэнэй	700	238	284	284	284
Улаан-Үдын	2600	357	11000	10291	2848
Хоринн	1465	191	10890	10322	3054
Республика бүхыдөө	29025	8824	91340	86904	26409
1982 оной июниин 4-дэ уһалагдаһаниинь	—	6957	—	80646	26992

ШЭНЭ ТАСС ЮНИН

ФИНЛЯНДИИН ПРЕЗИДЕНТ КИЕВТЭЙ ТАНИЛСАНА

КИЕВ. (ТАСС). Финляндиин Республикын Президент М. Койвисто июниин 9-дэ Киевтэй танилсалгаяа үргэлжэлүүлбэ. Тэрэ «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнай түүхын Украинын гүрэнэй музей» гэһэн мемориальна комплексдо орожо хараһан, хотын шэнэ баригануудтай, түүхэтэ ба архитектурна үзэсхэлэн һайхан газарнуудтайнь танилсаһан байгаа. Хүндэтэ айлшан Украинын ССР-эй Наукануудай академиин Е. О. Патоной нэрэмжэтэ Электро-гагнууриин институтда хүрэбэ.

Хани барисаата гүрэнэй толгойлогшын хүндэлэлдэ Украинын СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон республикын правительство сайлалга эмхидхээ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий сайлалгада хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

ЛЕНИНСКЭ ПАРТИДА ЗОРЮУЛАГДАНА

...РП-гэй хоёрдохи съез... жэлэй ойдо зорюу... «Совет арадай шал... манлай» гэһэн но...шэмэглэл гоёолтын ... июниин 9-дэ гүрэ...үүхын библиотекэ соо ... Эндэ табигдаһан материалнууд шэнэ түхэлэй пролетарска партиие байгуулһан тухай хөөрэнэ. Съездын делегадуудай дурсалганууд, тэдэнэй баталан абаһан документнүүд эндэ табигдана. В. И. Ленинэй зохёолнууд харагшадай анхарал ехээр татана. Партиин байгуулалтын үзэл сурталай, политическэ ба эмхидхэлэй гол ёһонууд тэдээн дотор найруулагдаһан байгаа.

Выставкэ социалис ба коммунис байгуулалтын элдэб шатануудта КПСС-эй бэелүүлдэг олон янзын ажал ябуулгые Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арадай туйлаһан агууехэ амжалтануудые, манай обществын ажабайдалда тэрэнэй хүтэлбэрилхы ба шэглүүлхы үүргые тодо хурсаар харуулна.

(ТАСС).

Байгша оной июниин 4-дэ профсоюзуудай областной советэй VII пленум боложо үнгэроо.

«КПСС-эй XXVI съездын болон профсоюзуудай XVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо профсоюзуудай ниитын хиналтын хүсэ нүлөөе шангадхаха зорилгонууд тухай» асуудал тэрэнэй үзэмжэдэ табигдаһан байна. Облсовпрофой секретарь Л. Л. Болдонов элидхэл хээ.

Тэндэһээ хэгдэһэн тоосоо толилнобди.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

УЛАМ НҮЛӨӨТЭЙ БОЛГОХО

Республикын байгуулагдаһаар үнгэрһэн 60 жэлэй турша Буряад оронда туйлагдаһан амжалтанууд тушаа тоогоор зууража, элидхэлшэ мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһан ажахын болон социально-экономическа зорилгонуудай пленумдэ хабаадагшадай анхарал онсо хандуулһан байна. Тиихэдэ хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудта ниитын баялигта эзэнэй бусаар хандаха, хамтын зөөри үрэлгэхэ, эдилгэ абаха болон бусад муу ябадалда эсэргүү бүгэдэ ниитын тэмсэл хүсэ нүлөөе шангадхаха, аша үрые дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгонууд профсоюзуудай организацинуудай урда табигданхай гэжэ тэмдэглэбэ.

Энэ хүдэлмэрие шадамараар ябуулхын тула ниитын хиналтые хүтэлбэрилхэ талаар профсоюзуудай бүхы организаци, комитедүүдэй дүүргэжэ байгаа ажал ябуулгые ундэһөөрнь хубилгаха хэрэгтэй болоно гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. [illegible]

«КПСС-эй XXVI съездын болон профсоюзуудай XVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо профсоюзуудай ниитын хиналтые шангадхаха зорилгонууд тухай» тогтоол ВЦСПС-эй Президиум 1982 оной июньдэ баталан абаа һэн.

Тус тогтоолой абтаһанай һүүлээр тэрэниие бодото дээрэ бэелүүлхын тула республикадамнай зарим тодо хэмжээнүүд ябуулагдаа, дүүргэгдээ. Гэбэшье мүнөө эрхилэгдэжэ байһан хэмжээнүүд саашадаа хэгдэхэ ехэ хүдэлмэриин эхин шуу. Тэдэнэй шухалануудые дурдалдаба.

1981 оной августада республикын Министрнүүдэй Совет ба облпрофсовет «Худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо профсоюзуудай бэелүүлдэг ниитын хиналтые шангадхаха хэмжээнүүд тухай» хамтын тогтоол абаһан юм. Тиигэжэ бүхы магазинууд ба столовонуудай хүдэлмэрие шалгаха хэрэг предприяти, эмхи зургаан, колхоз болон совхозуудай профкомуудта даалгагдаа һэн. Мүн баһа ниитын хиналтын комиссинууд болон бүлэгүүдэй бүридэл шэнэлэгдэжэ, нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, эдэбхитэй 4 мянга гаран хүн һунгагдаһан байна. Һүүлээрнь тэдэниие һургаха, хүдэлмэридэ дүршүүлхэ талаар анхарал хандуулагдаа.

Загарайн, Яруунын, Хяагтын болон Прибайкалиин районуудай худалдаа наймаанай, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг болон коммунально-ажахын эмхи зургаануудай хүдэлмэри һүүлэй үедэ шалгагдаһан байна. Республикын Министрнүүдэй Совет, тус районуудай райсоведүүдэй гүйсэдкомууд шалгалтын үрэ дүнгүүдые хараалжа үзэһэн.

Профсоюзуудай областной совет республикын арадай хиналтын комитедтэй хамта 1981 оноһоо эхилжэ, зарим тодо хүдэлмэри бэелүүлээ. Жэшээнь, тус организацинууд хүсөөр пассажирска автомобильна транспортын ажал хэрэгүүд шалгагдажа, дүнгүүдынь зүбшэгдөө.

[illegible]

Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой болон бусад эмхи зургаануудай хойноһоо хиналта бэелүүлхэ талаар облпрофсоветэй президиум [illegible]

Авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, шэлэй, «Электромашина» заводуудай, нарин сэмбэн, Зэдын комбинадуудай болон бусад хэдэн предприяти, эмхи зургаануудай профсоюзай комитедүүдэй комиссинууд горитой хүдэлмэри дүүргэнэ гээд Л. Л. Болдонов мэдүүлээ. Тиихэдээ авиазаводой хүдэлмэришэдэй хиналтын комиссиин ажал ябуулга тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Саашадаа хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрие шалгаха, ниитын хиналтые эмхидхэхэ хэрэгтэ дутуу дунданууд бии гэжэ элидхэл соо хэлэгдээ. Ой модоной ажахын, барилгын, һуралсалай эмхинүүдэй, геологическа партинуудай, экспедицинүүдэй болон бусад эмхи зургаануудай, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии. Республикын колхоз, совхозуудта тус хэрэг эрхилэлгэдэ горитой дутагдалнууд бии. Тэрэшэлэн хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, гэр байрын ба коммунальна ажахын предприятинуудта профсоюзай хиналта үшөөл бирагүй байһаар.

Худалдаа наймаанай 2415, ниитын эдеэ хоолой 1190, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг 665, коммунально-ажахын 93, транспортын 11 болон бусад олон эмхинүүдэй хүдэлмэриин хойноһоо шалгалтые республикын профсоюзууд ябуулха ёһотой.

Хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дутуу дунданууднуудтайгаар хүдэлдэг байһан тушаа пленумдэ хабаадагшадай анхарал элидхэлшэ хандуулба. Тиимэһээ тэдэниие усадхаха хэрэгтэ профсоюзай организацинуудай горитой үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Гэбэшье ниитын шалгалта хүн зоной ахуйн эмхи зургаануудай ажал хэрэгүүдтэ дайралдадаг дутуу дунданууд усадхаха ябадалда һуулар нүлөөлнэ гэжэ элидхэл дотор сэхэ хэлэгдээ.

Саашадаа Л. Л. Болдонов шухала энэ асуудалые эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ тогтобо. [illegible]

Элидхэлэй һүүлээр түрүүлэн үгэ абаһан авиационно заводой профкомой түрүүлэгшэ Г. А. Вязинский ниитын хиналтын комиссинуудтай зарим тодо дүй дүршэлтэй дэрэ тогтобо. [illegible] Тиихэдэ комиссин гэшүүн бүхэндэ шалгаха магазинуудынь тодорхойлогдонхой юм. [illegible]

Үдэлн Яруунын районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Н. Я. Намсараева [illegible] Жэшээнь, «Татарский ключ» гэжэ карьерэй управлениин ОРС-ын хүтэлбэри ба профкомой, гүрэнэй худалдаа наймаанай, потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой тоосоонууд һүүлэй үедэ шагнагдаа.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, облсовпрофой, һалбаринуудай профсоюзуудай зарим комитедүүдэй бэелүүлһэн хэмжээнүүд ниитын хиналтын комиссинууд болон «бүлэгүүдэй» хүдэлмэрии хүтэлбэрилхэ талаар ажал ябуулгые эршэдхэхэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

[illegible] гээ хажуугаар тэдэниие усадхаха хэмжээнүүдые дүүргэлсэдэг байна. ЬАМ-ай түмэр замшадай профсоюзай организацинуудай ажал ябуулгын олон тала тухай пленум дээрэ үгэ хэлэһэн Забайкалиин транспортна барилгашадай дорпрофсожой секретарь Н. И. Алтаев хөөрэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан бусад нүхэд ниитын хиналта бэелүүлдэг комиссинуудайнгаа эрхилжэ байһан ажал хэрэгүүд дээрэ тогтоходоо, шиидхэгдээгүй асуудалнуудаа тобшолон харуулһан байна. Мүн тэдэнэр ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг эмхи зургаануудай хүдэлмэрие шалгаха шухала хэрэгые шадамараар, хүсэ нүлөөтэйгөөр эмхидхэхэ гээшэ бидэнэй уялга гээд мэдүүлээ.

Пленумдэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Профсоюзуудай областной соведэй ажалшадай бэшэгүүдээр ябуулжа байһан хүдэлмэри тухай мэдээсэл облсовпрофой секретарь А. Р. Потепалов пленум дээрэ хээ.

КПСС-эй обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагшын орлогшо Б. Т. Аюров, республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Таханов гэгшэд пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан байна.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ШАНАРТАЙГААР БЭЛЭДХЭБЭЛ, АШАТАЙ

Республикын колхоз, совхозууд жэл бүри адууһа малайнгаа арһа шүрбэһэнүүдые гүйсэд ашаглаха талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Кабанскын районой ажахынууд, «Заречный», Хяагтын, «Прибайкальский», Саянай, Туранай совхозууд, Бэшүүрэй районой «Победа», Зэдын районой «60 лет Октября», Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозууд үүсэлэгдэһэн, мүн халдабарита бэшэ үбшэнһөө гарзалһан малайнгаа арһые гүрэндэ һайн сортоор тушааһандаа квартал бүхэндэ худалдаһан арһанайнгаа сэн дээрэнь 30 процент хүрэтэр нэмэлтэ мүнгэ абадаг юм. Үнгэрһэн жэлдэ эрхим шанартай арһа тушааһанайнь түлөө республикын ажахынуудта бүхыдөө 27 мянган түхэригэй нэмэлтэ мүнгэн түлэгдэһэн байна. Мүн лэ бэлэдхэлэй пунктда тушаагдаһан малай арһа шүрбэһэнэй шанар нилээд һайн болонхой. Мүнөө колхознигууд, совхозой хүдэлмэрилэгшэд дэгэлэй болон арһанай үйлэдбэридэ хэрэгтэй нэгэдэхи сортын шанартай арһа, илангаяа хониной арһа тушааһандаа яһала урмашуулагдадаг болоо. Жэшээлхэдэ, эдэнэр нёдондо бүхыдөө 13 мянган түхэриг мүнгэ абаа гэхэ гү, али урда жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ мүнгэндэ хүртөө. Кабанскын шубуунай фабрикын мал үүсэлдэг А. П. Сарин 231 мал үүсэлжэ, эдэнэйнгээ арһыень 1-дэхи, 2-дохи сортоор тушааһандаа, һарынгаа салинда 470 түхэриг 68 мүнгэ нэмэлтэ түлбэри абаһан юм. Энэл районой Байгал-Худариин совхозһоо В. И. Кушкин—269,4 түхэригөөр урмашуулагдаһан байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр Кабанскын шубуунай фабрикын гүрэндэ худалдаһан арһанай сэн дунда зэргээр 12 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али районой болон республикын бусад ажахынуудта орходоо нилээд дээшээ байгаа. Энэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ хэрэгээ һайса ойлгоһон дээрэһээ эндэ хүдэлдэг хүнүүдээ урмашуулха талаар яһала ехэ хэмжээнүүдые хараалаанхай. Эдэнэр республика дотороо түрүүлэн, мал үүсэлдэг пункт барюулһан, тэндээ һайн мэргэжэлтэдые оложо табиһан, үүсэлһэн малайнгаа арһыень тэрэ дары дабһалжа хадагалдаг болоһон байна. Кабанскын шубуунай фабрикын һайшаалта жэшээ Хандалиин, «Талецкий» совхозууд, Прибайкалиин, Хяагтын-Адагай гахай шахан таргалуулдаг комплексууд даган абаһан байна.

Харин Зэдын районой олохон ажахынууд мал үүсэлхэ саг зуурын талмайнуудые хэхэдээ, тэндээ мал үүсэлхэ тусхай хүнүүдые оложо табяашьегүй, эндэхи зооветмэргэжэлтэдэй һаналаа хандуулаагүй дээрэһээнь үхэр, хониной арһые зүбөөр хадагалдаггүй, хайша хэрэгээр хаяжархидаг байба. Иимэ ушарһаа боложо, эдэнэрэй бэлэдхэлэй пунктда тушааһан арһанай 80 процентнь гүрэнэй стандартда хүрэнэгүй. Тус район гахайн арһа худалдаха жэлэйнгээ түсэбые бэелүүлжэ шадаагүй. Эдэнэрэй 6 мянга гаран арһан тусхай стандартда хүрэнгүй голодоһондо гаргагдаа. Районой хүдөө ажахын продуктнуудые бэлдэхэ ба хинан шалгаха гүрэнэй инспекциин, Зэдын райпотребсоюзай хүдэлмэрилэгшэдэй энэ байдалтай эбсэшоод байһаниинь гэмшэлтэй. Мүн лэ арадай хиналтын комитедэйхид, ажахынуудай партийна организацинууд энэ хэрэгтэ һаналаа оройдоошье хандуулнагүй.

Хурамхаанай, Баунтын районуудай ажахынуудай гүрэндэ тушааһан арһанай 24 процентнь, Улаан-Үдын районой 17 процентнь, Сэлэнгын районой 15 процентнь тусхай ГОСТ-да хүрөөгүй. Ахын районой колхозууд гарзалһан малайнгаа арһыень тушаадаггүй байна. Иимэ байдал Буряадай хүдөө ажахын институтай «Байгал» һуралсалай ажахыда, Амалаадай, Алцагай, Гааргын, Дырэнэй, Һахалиин совхозуудта, Улаан-Үдын районой «Искра», «Советская Россия» колхозуудта үзэгдэнэ. Хэрбээ ахынхидта арһаяа тушааха талаар элдэбын шалтагаанай (харгы үгы дээрэһээ) ушардаг һаань, харин һуралсалай ажахыда тиимэ байдал тохёолдодоггүй. Хүдөө ажахын институт мүнөө болотор энэ талаар хэмжээ абаадүй байһаар.

Колхоз, совхозууд жэлэй туршада бэеэ хүсэһэн, тарган малые ажахы дотороо хэрэглэхээ үүсэлдэг гээшэ. Иимэ малай арһан ехэнхидээ 1-дэхи, 2-дохи сортоор абтадаг. Харин Баунтын, Зэдын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Сэлэнгын, Хориин районуудһаа тушаагдаһан малай арһанууд муу шанартай байдаг юм.

Тэрэнэй хажуугаар үүсэлэгдэһэн малай арһануудай үгы болохо ябадал хаа хаанагүй олошоронхой. Зүгөөр 300 килограмм шэгнүүртэй хашарагай арһан нэгэдэхи сортоор абтабал, 30 түхэригтэ, 100 дүрбэлжэн дециметр хониной арһан 33 түхэригтэ болодог гээшэ.

Олохон колхоз, совхозуудта мал үүсэлдэг хүнүүдэй салингыень ямаршье шалтагаангүйгөөр хаһажархина. Тиихэдэнь тэдэнэр арһа шүрбэһэеэ һайнаар хадагалхые оролдоногүй. Харин арһа абажа хадагалхыень фермын тусгаар нэгэ хүндэ даалгажа үгэдэг дүршэл Ленинградска областьдо, Прибалтикын республиканuудта бии. Тэрэ энэ хүдэлмэридөө бүхы анхаралаа хандуулхадаа һайн шанартай арһа гүрэндэ тушаана ха юм. Тиимэһээ эдэнэр нэгэдэхи сортын арһа шүрбэһэ худалдадагаараа орон дотороо яһала суурханхай.

Республикын зарим колхоз, совхозуудта малай арһа суглуулха, гүрэндэ тушааха талаар тусхай хүнүүд томилогдоно. Теэд эдэнэр муу шанартай арһануудые үгэһэнэйнь түлөө малшадые гэмнэхэ юм.

Арһа шүрбэһэнэй сэнгэйнь нэмэгдэһэн хадань ажахы бүхэн мал үүсэлхэ пункт болон талмайнуудые олоор бариха, мал үүсэлэгшэдые, арһа суглуулха, хадагалха, тушааха хүниие томилхо талаар хүдэлмэри ябуулхаар болоо.

Зооветмэргэжэлтэд тушааһан арһанайнгаа сортыень һайса илгаруулжа шадаха ёһотой. Жэшээлхэдэ, булгайр болошоһон нэгэ тугалай арһан 2—3 түхэригтэ болодог һаа, харин үһэтэй байхадаа 8 — 10 түхэригтэ хүрэдэг байна. Хэрбээ арһанай нэгэшье отологдоогүй, зарим газарта үһэнэйнь унанги байгаа һаань, 3-дахи сортоор абтадаг юм. Илангаяа эбэртэ бодо малай арһанда гуурай нүхэн олон байдаг. Энэ үбшэнтэй тэмсэхэ талаар ветеринарна мэргэжэлтэд һаналаа үшөө багаар хандуулһаар. Тэрээнһээ ганса арһанай шанарынь муудаха бэшэ, мүн мяхан, һүн ехээр доошолдог юм.

Колхоз, совхозуудай һайн шанартай арһа шүрбэһэ абахынь тула тэдэнэртэ бэлэдхэлэй конторонууд туһаламжа хүргэхэ зэргэтэй. Энэ талаар бүхы районуудта шахуу һара бүри тусхай автомашинаар малай арһан суглуулагдадаг байна. Яруунын, Загарайн районуудта конторһоо бэлэдхэлшэ ябалсажа, арһа тушааһан хүнүүдые урмашуулдаг, эд бараа түрүүшын ээлжээндэ худалдуулдаг юм. Хяагтын, Загарайн, Хориин районуудай бэлэдхэлэй конторонууд арһа тушаалгаар бюллетень гаргадаг заншалтай. Харин бэшэ конторонуудай хүдэлмэрилэгшэд үшөөл өөһэдынгөө арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглээгүй байһаар. Иимэ байдалтай Хяагтын, Бэшүүрэй, Захааминай, Хориин, Хурамхаанай, Зэдын районуудай потребсоюзуудта дайралдажа боломоор.

КПСС-эй XXVI съезд хүдөө ажахын бүхы продуктнуудай шанарыень эрид дээшэлүүлхэ талаар колхоз, совхозуудай, бэлэдхэлэй организацинуудай урда ехэ зорилго табинхай. Тэрэниие бэелүүлхын тула хүдөө ажахыда хүдэлдэг хүнүүдэй оруулһан хубитануудһаа нилээд дулдыдаха байна. Иигэжэ арһаар хэгдэһэн эдлэл ехээр гаргажа, оронойнгоо улад зониие арһан дэгэлээр, гутал болон бусад эд хэрэгсэлээр хангаха хэрэг амжалтатай шиидхэгдэхэ ха юм.

П. ПИСАРЕВ,
республикын хүдөө ажахын продуктнуудые бэлдэхэ ба хинан шалгаха талаар гүрэнэй инспектор.

ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

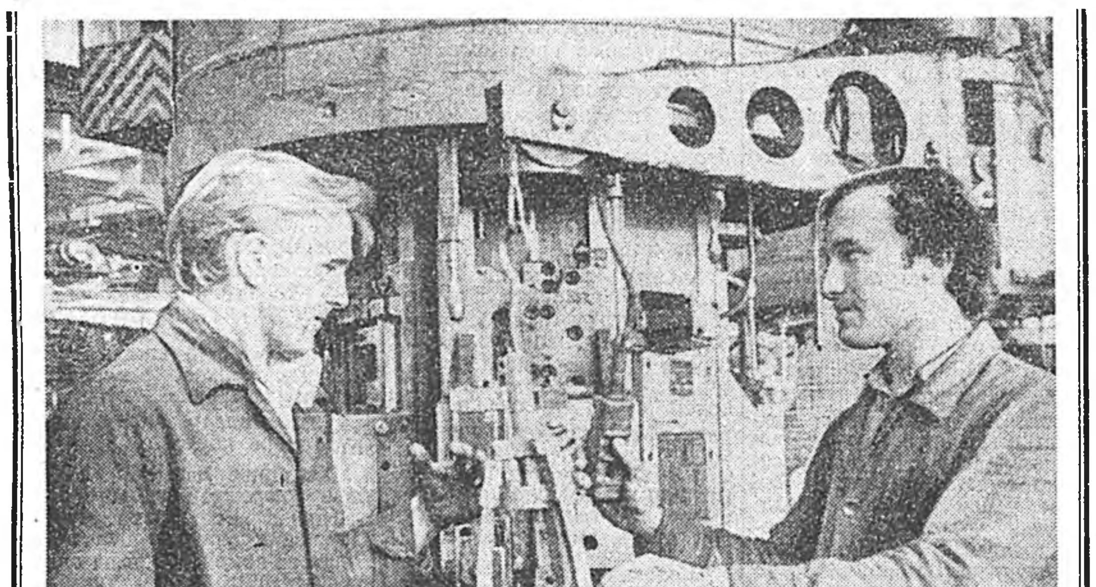
Манай республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлдэ Буряадай филиалай Геологиин институт 10 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэбэ. Тус институт оронойнмнай зүүн зүгтэ геологиин эрдэм ухаанай томохон түбүүдэй нэгэн болонхой. Эндэ эрдэмэй 5 доктор, 32 кандидат хүдэлнэ.

Байгал шадарай газар дайдын ашагта малтамалнуудай бии бололго тушаа эрдэм ухаанай шухала шэнжэлгэнүүдые хэхэһээ гадна, тектоникын, металлогениин, петрологиин, геохимиин, геоморфологиин болон гидрогеологиин асуудалаар научно-теоретическэ арадай ажахыда хэрэгтэй бусадшье асуудалнуудта хабаатай теоретическэ шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэнэ. «Бурятгеология», «Сосновгеология», «Минцветмет» гэһэн үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэй нягта холбоотойгоор институдай эрдэмтэд ажалланад. Институднай хари оронoй эрдэмтэдтэй яһала холбоотой. Жэшээнь, геолого-минералогиин эрдэмэй доктор, профессор Н. Л. Добрецов, геологиин эрдэмэй доктор Г. В. Андреев, геологиин эрдэмэй кандидат И. В. Гордиенко, биологиин эрдэмэй кандидат М. А. Ербаева гэгшэд уласхоорондын олон симпозиумуудта, мүн Канада, Америкын Холбоото Штадууд, Франци, Венгри гэхэ мэтэ оронуудта геологиин асуудалаар үнгэргэгдэһэн конгрессүүдтэ хабаадалсаһан байна. Эрдэмэй доктор, профессор Н. Л. Добрецов, геолого-минералогиин эрдэмэй кандидат А. Л. Ковалевский гэгшэдэй научна хүдэлмэринүүд хилын саана хэблэгдээ һэн. Тиихэдэ геолого-минералогиин эрдэмэй кандидадууд А. Н. Булгатов, И. В. Гордиенко, П. В. Осокин болон бусад социалис оронуудай, мүн хүгжэжэ байһан оронуудай эрдэмтэдтэ эрдэм ухаанай шэнжэлгын талаар ехэ туһаламжа хүргэдэг юм.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо, мүн Геологиин институдай байгуулагдаһаар 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан научна сесси март һарада Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэжэ, Новосибирскын, Эрхүүгэй научна түбүүдэй эрдэмтэд, мүн үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй геологууд эндэ хабаадалсаа. Дүн хамта 40-өөд элидхэл шагнагдаба, тэрэ тоодо секцинүүдэй суглаанууд дээрэ «Бурятгеология» нэгэдэлэй залуу геологуудай элидхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдээ.

Энэ сесси геологуудай урда шэнэ зорилгонуудые габшжа, тэдэниие хайшан гэжэ дүүргэхэб гэһэн арга зам нээжэ үгэбэ. Тус сесси хадаа Геологиин институдай түүхэдэ ехэ удха шанартай. Геологиин эрдэмтэд байгша оной зун Зүүн Саянда, Витимэй хотогор газарта, БАМ-ай, мүн Монголой Арадай Республикын газар дээрэ шэнжэлэлгэ-бэдэрэлгын хүдэлмэри хэхэ юм. Ашагта малтамалнуудай зарим уурхайнууд тон наряар шэнжэлэгдэхээр хараалагдана.

Р. БУДАЕВ,
Геологиин институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

ВИКТОР, ВАСИЛИЙ ЗОЛОТАРЕВУУД ХОЮУЛАН 22 НАҺАТАЙ, ЭХИРНҮҮД ЮМ. ЭДЭНЭР УЛААН-ҮДЫН ЛОМОТИВ-ВАГОН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОДТО ХЭДЭН ЖЭЛЭЙ СААНА ХҮДЭЛХӨӨР ЕРЭЭ ҺЭН.

—ЭРХИМ ХҮБҮҮД. ХҮДЭЛМЭРИДӨӨ БЭРХЭНҮҮД. АШААНАЙ ВАГОНУУДТА ТОДХООГДОДОГ ТҮХЕЭРЭЛГЭ ЕХЭЛ ШАДАМАРААР МҮЛИН ЖЭГДЭЛДЭГ ШАДАБАРИТАЙ, ТОКАРИИН МЭРГЭЖЭЛ СҮМ ШУДАЛАНХАЙ. ХАЛААН БҮРИИНГӨӨ ДААБАРИИЕ 120—130 ПРОЦЕНТЭЭР ДҮҮРГЭДЭГ,—ГЭЖЭ МЕХАНИЧЕСКА ЦЕХЭЙ ХАЛААНАЙ МАСТЕР В. В. КОРСЕЦКИЙ ХЭЛЭЭ ҺЭН.

ЗОЛОТАРЕВУУД ҮЙЛЭДБЭРИДӨӨ ТҮРҮҮЛХЭҺЭЭ ГАДНА СПОРТООР БЭЕЭ ҺОРИДОГ, ВИКТОРЫНЬ ЦЕХЭЙ ФИЗОРГ ЮМ. ТИИМЭҺЭЭЛ ЗАВОДОЙ ЦЕХОВОЙ КОМАНДАНУУДАЙ ХООРОНДО МҮРЫСӨӨНЭЙ БОЛОХОДО, ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛ ЯБУУЛДАГ, ҺОРИЛГОНУУДЫЕ ҮНГЭРГЭДЭГ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ВИКТОР, ВАСИЛИЙ ЗОЛОТАРЕВУУД АЖАЛДАА.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ГЭЭГДЭЛҺЭЭ ЯАЖА ГАРАХАБ?

Манай Сэлэнгын ЦКК гээгдэгшэ предприятинуудай тоодо ороһоор үнинэй. Олон жэлэй туршада гүрэнэй түсэбүүд дүүргэгдэнэгүй. Байгша онойшье түрүүшын кварталай түсэбүүд дүүргэгдэнгүй үлэнхэй. Целлюлозо үйлэдбэрилхэ түсэб 92,3 процент, амһарта бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг картон гаргалга оройдоол 86 процент дүүргэгдээ. Харин нормативна сэбэр продукциин түсэб 10, продукци худалдалга 4 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Жэлэй түрүүшын кварталай удаадахишье һарануудта түсэбүүдэймнай дүүргэлтэ энэл хэмжээндээ байһаар.

Предприятимнай гээгдэлдэ ороһон ушар олон шалтагаанһаа үндэһэтэй. Холуур саагуур ошонгүй, байгша оной түрүүшын һаранууддай түсэбүүдые дүүргээгүй ушар ямар шалтагаанһааб гэбэл, иимэ байна: целлюлозо болон картон гаргаха түсэбүүднай, байгша оной январь һарынхида орходоо, тус тустаа 25,4 болон 24,8 процентээр дээшэлүүлэгдэнхэй. Энэ хадаа комбинадай үйлэдбэриин хүсые хараадаа абангүй түсэблэһэн ябадал болоно. Түсэбүүдэй гэнтэ ехэ болошоходо, гол үйлэдбэриемнай, онсолбол, целлюлозо үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг бодосуудаар хангадаг технологическа ТЭС хүсэ хүрэхөө болинхой. Ушар юуб гэхэдэ, тэндэхи содорегенерационно котёлнууд конструкциингаа талаар хүсэд бүтээгдээгүй байһаар. Тиимэһээ үйлэдбэримнай эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусанагүй. Тэрээнһээ гадна манда модоной муу шанартай зомгоол асарагдана. Үнгэрһэн 4 һарын туршада асарагдаһан технологическа зомгоолдо аяар 40 процент набшаһата модоной зомгоол оролсоо һэн. Целлюлозо үйлэдбэрилгэдэ огто хэрэглэгдэдэггүй набшаһата модоной зомгоол асарагдаһан түүхэй эдэй 70 процент заримдаа болоно. Тэрэнь багадаад, зомгоол соо асарагдадаг түмэр, шулууһаа эхилээд, элдэб хэрэгтэ хэрэггүй зүйлнүүдһээ боложо тээрмын түхеэрэлгэ, насос болон бэшэшье түхеэрэлгэнүүд ходо эбдэрхэ, тиигэжэ удаан саг соо тэдэниие заһабарилха ушар гарана. Энэ хадаа маниие технологическа зомгоолоор хангадаг «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудта мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта сэхэ хабаатай. Тэдэнэй харюусалгагүйгөөр энэ хэрэгтээ хандажа, хайхарамжагүй муугаар маниие хангаһанһаа боложо, жэлэй түрүүшын 4 һарын туршада 30 мянган тонно картон гологдоо гэхэ гү, али 17 миллион дүрбэлжэн метр продукци арадай ажахыда үгтөөгүй үлэбэ ха юм.

Комбинадай гээгдэгшэдэй тоодо ороһон ушар манһаа өөһэдһөомнайшье дулдыданги гэжэ тэмдэглэлтэй. Комбинат дотор ажалай болон технологическа журам һула байһаар. Али олон шалтагаанаар ажалһаа һамшаха, ажалай үедэ архишье ууха ушар үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Гэбэшье, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй заабаринаай ёһоор, ниигэмэй ёһо гурим, ажалай журам шангадхаха талаар хэлэлгын олон ойлгууламжын хэмжээнүүдые хараалжа, тэдэнээ оролдосотойгоор бэелүүлhэнэймнай ашаар hүүлэй үедэ журамнай яһала һайжараа. Гэбэшье [illegible] лайнгаа эмхидхэл, мүн [illegible] хэмжээнүүдээ улам [illegible] жуулжа, байгша оной [illegible] сэтэр алибаа журам эбдэлгын ушарнуудые огтолон усадха [illegible] ха зорилготойгоор мүн [illegible] бидэ хүдэлжэ байнабди.

Үйлэдбэриингөө ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө һүүлэй жэлнүүдтэ эмхидхэлэй болон технологическа олон хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Жэшээнь, комбинадай энергетическэ түхеэрэлгэнүүдые, содорегенерационно котельнуудые заһабарилхын тула «Энергобумпром» болон «Востокэнергоремонт» гэжэ субподрядна организацинуудые байгуулаабди. Хүдэлмэришэдэйнгөө һуурин болон үйлэдбэриин талаар дахи объектнүүдые хала уһаар хангаха котельнэ ашаглалгада тушааһамнай, үйлэдбэримнай технологическа уһаар гүйсэд хангагдаха болоо. Тиихэдэ компрессорна станци, известерегенерационно 2-дохи пеэшэн, технологическа зомгоол бутаргаха [illegible] ёрдохи шата ашаглалгада [illegible] шаагдаа, мүн картон гаргадаг машинануудай сеткэнүүдые синтетическэ сеткэнүүдээр һэлбэн шэнэлэгдээ.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдэй ашаар целлюлозо болон картон үйлэдбэрилгэнэй энэ жэлдэ нёдондо энэ үеынхидэ орходоо, 43,5 процентээр дээшэлээ.

Комбинадай анхан хараалагдаһан үйлэдбэриин [illegible] нүүдые гүйсэд ашаглажа, гол продукци гаргаха [illegible] саашадань үргэдхэхын [illegible] энэ жэлдэ электрын [illegible] хүсэнэй 8-дахи котёлые ашаглалгада оруулха, 1985 оноһоо комбинадай ТЭС-ые [illegible] тэдхэхэ хүдэлмэри эхилхэ хараална̃бди. Тиихэдэ [illegible] суудхэ соо 700 тонно [illegible] бэрилхэ аргатай содорегенерационно 4-дэхи түхеэрэлгэ ба бэшэшье олон барилганууд бэелүүлэгдэхэ юм. [illegible] хэдэ ажалшадайнгаа ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада бидэ, предприятиин хүтэлбэрилэгшэд, горитой хон анхаралаа хандуулнабди. Мүнөө жэлдэ бэеы [illegible] мир һорилгын комплекс [illegible] тамаралгын бассейнтэй [illegible] лой байшан, 2000 номертой телефонно станцитай холбооной байшан ашаглалгада тушаагдаха. Мүн [illegible] дүрбэлжэн метр [illegible] теплицэ түхеэрэн [illegible] огородой эдеэгээр хүдэлмэришэдые хангана, 1100 [illegible] той гахай баригдана.

Манай предприятиин [illegible] дэлһээ гаража, [illegible] лэйнгээ түсэбүүдые [illegible] дүүргэхын түлөө ганса бидэ бэшэ, мүн түүхэй эдээр хангадаг предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдшье [illegible] хо, ёһотой. Бүгэдэ [illegible] най, хүсөө элсүүлэн, [illegible] майн хүдэлхэдэ тон [illegible] рэгтэй картон үйлэдбэрилгэ [illegible] гэмнай дээшэлхэ, [illegible] түсэбүүд дүүргэгдэхэ [illegible]

А. ДУБАНОВ,
Сэлэнгын ЦКК-гай [illegible]

ЖУРАМ ҺАЙЖАРНА

Хориин районой «Георгиевский» совхозой Георгиевкын һү һаалиин фермэдэ һаяхан суглаан болоо.

Ажалай журам бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй заабаринуудай ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай тобшохон мэдээсэл совхозой директор П. Я. Захаров хэбэ. Тэрэ малшадай ажал хүдэлмэриие шэнжэлхэдээ, Амгалантын, Георгиевкын һаалишад һү һааха дүрбэн һарынгаа түсэб нилээд уридшалан дүүргээ гээд тэмдэглээ. Тиигэжэ тэдэнэр түсэбһөө гадуур хэдэн зуун центнер һү тушааба.

Эдэ фермэнүүд хамтын подрядаар ажалладаг болонхой. Тэрэнэй ашаар эндэ журам, ниитын гурим сахилга нилээд һайжаранги. Сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ үнеэн бүриһөө тугал абажа түлжүүлхэ талаар малшан бүхэнэй эрмэлзэл болон харюусалга дээшэлээ. Харин хамтын подрядаар хүдэлдэггүй Ашангын һү һаалиин фермынхид түсэбөө дүүргэнэгүй.

—Ажалда һайн амжалта туйлахын тула хамтын подрядта ороод, журам, заршам эрид һайжаруулха ёһотойбди, — гэжэ һаалишан Г. И. Котенко хэлэбэ.

—Ажалай журам шангадхахын тула фермэ дээрэхи үдэрэй гурим наринаар сахиха, зайгуултаха болон ажалһаа гээгдэхэ ушартай эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ бологдоно, — гэжэ һаалишан А. Н. Корпилова тэмдэглээ.

Автолавка ходо ерэдэггүй, хаһа сагтаа хилээмэ болон бусад хэрэгтэй эд бараан асаргданагүй. Гадна Георгиевка тосхоной магазинда элдэб шэрэнүүд худалдагдаһан аад, һаалишадта хүртөөгүй гэбэ.

Мүн һаалишадай ажал эмхидхэлгэдэ дутуу дунданууд үзэгдэдэг. Кочегарай муугаар ажаллаһанһаа боложо заримдаа уһан хүйтэн байдаг, хэн нэгэн һаалишанай ажалдаа гарахагүй ушарнууд үзэгдэдэг.

Фермын хүдэлмэрилэгшэдые худалдаа наймаанай талаар хангалга һайжаруулха хэмжээнүүд абтаха гэжэ ажахын болон сомоной Соведэй гүйсэдкомой хүтэлбэрилэгшэд тус коллективые найдуулба.

Ж. БАДМАЕВ.

Совет орон дотор

АСУУДАЛ ШИИДХЭГДЭЭ

Кузбассай шахтернуудай ажаһуудаг Анжеро-Судженск хотын транспортын хүдэлмэришэд ажалдаа ошохо ба бусаха үедэнь хүнүүдые зөөхэ асуудалнуудые шиидхэжэ шадаа.

Автобусуудай тогтодог газарнуудта олон хүнүүдэй байхада, «албанай» гэжэ бэшээтэй хооһон автобусуудай харайлгажа ябахань харагдахаяа болёо. Автобусой ябаһан тээшэ ошохо хүнүүдэй байгаа һаань, жолоошод тэдэниие һуулгаха, хэрэгтэй газартань буулгаха гэжэ уялгагдаа. Маршрутна автобусойхидол түлбэринь адли юм. Теэд «албанай транспорт» гэжэ бэшээтэй билет хүнүүдтэ үгтэнэ. Билетүүдэй олоор худалдагдаха бүринь жолоошодой материальна урмашуулга дээшээ байдаг.

ГАЛУУНУУД БИИ БОЛОО

УКРАИНА. Урда хубида —Тавриин колхоз, совхозуудай шубуунай фермэнүүдтэ галуунууд бии болоо. «Каховптицепром» гэжэ ажахынууд хоорондын агропромышленна предприятида галуунуудые үүсхэбэрилхэ томо бааза байгуулагданхай. Захилшадта 20 мянга шахуу галуунай дальбараа эльгээгдээ.

Херсонско областиин 5 ажахыда галуу үсхэбэрилгэ амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Эхэ галуунуудай һүрэг байгуулхын тулада хэдэн мянган дальбараа Харьковска ба Днепропетровско областьнуудай колхоз, совхозуудта эльгээгдэбэ. Шубуу үсхэбэрилхэ арга боломжогүй газарта сезонно фермэнүүд байгуулагдана. Шубуушад галуунай дальбараа худалдажа абаад, хуушан байранuудта байлгажа, һүүлдэнь бэлшээридэ гаргадаг байна. Үнгэрһэн жэлдэ Высокопольско районой Шевченкын нэрэмжэтэ ба «Победа» колхозууд хэдэн совхоз, арбаад тонно мяха гүрэндөө худалдажа, ехэ олзо абаа һэн.

ГРУЗИИН КУРОРТНУУД

ТБИЛИСИ. Гансал зундаа үбшэнтэдые хүлеэн абадаг Набеглави гэжэ мэдээжэ курорт түхэреэн жэл хүдэлдэг болоо. Аршаан булагуудай уһые хэрэглэжэ аргалха санатори эндэ нээгдээ юм. Тус санатори эхэнүүдтэйгээ ерэһэн 250 үхибүүдые нэгэн доро угтан абаха аргатай.

— Гэр бүлөөроо амаржа аргалуулха, элүүржүүлгын шэнэ газарнуудые бариха, хүдэлжэ байгаашыень тусхай мэргэжэлтэй болгохо гээшэ республикын профсоюзуудай курортнуудые хүгжөөлгын гол шэглэл болоно, — гээд Грузиин профсоюзуудай Соведэй секретарь Э. Лабахуа мэдээсээ. — 1972 онтой сасуулхада, тэдэнэй тоо гурба дахин олошороо юм. Хара далайн эрье дээрэ, Кобулети, Гагра, Шови, Цагвери гэжэ хаданuудта гэр бүлөөрөө амаржа аргалуулха эмхинүүд бии болоо.

Энэ табан жэлэй эхинһээ хойшо Грузиин курортнууд илангаяа түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Архилоскалодо бөөрын үбшэнтэй хүнүүдые аргалха санатори баригдана. Тэрэнэй ашаглалгада оруулагдаха тэрэ бүхэсоюзна удха шанартай элүүржүүлгын эмхи болохо юм.

Грузида профсоюзуудай 70-һаа дээшэ элүүржүүлгын эмхи хүдэлнэ. Мүнөө жэлдэ тэндэ 1 миллион шахуу хүн амарха юм. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхиһээ 100 мянан хүнөөр олон болоно. Энэ табан жэлдэ гансал профсоюзууд курортнуудые хүгжөөлгэдэ 50 миллионһоо дээшэ түхэриг гаргашалха юм.

(ТАСС).

...ет засагай жэлнүүдтэ ...д оронoй гаталhан за... ...шэнжэлэн харахадаа, ...нэгэтэ хаанта Россин ...булан байhан газар ню... ...мүнөөнэй хүсэн түгэс ...стритай, хүгжэнги хү... ...жахытай, түрүү эрдэм ...ай ба соёл болбосоро... ...хизаар болон хубилаа ...дүүрэн үндэhэтэйгөөр ...эбди. Тиигэжэ хэлэхэ

гын хэмжээн хоёр дахинаар ехэ болоо. Тиигэжэ 1982 ондо 97741,4 мянган түхэригтэ хүрэһэн байна. 1975 онhоо 1982 он хүрэтэр ажалшад болон алба хаагшадай пенсиин хэмжээн 27 процентээр, колхозниигуудайхи — 30 процентээр ехэ болоо. 1981 оной һүүл багаар партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула үн-

тэйгөөр тэдээндэ худалдагдаhан байна.

Манайда социальна хангалга имагтал мүнгэнэй талаар бэшэ, мүн элдэбын янзаар бэелүүлэгдэдэг юм. Гүрэн түрэмнай дайнай болон ажалэй инвалидуудые хангаха, тэдээндэ туhаламжа үзүүлхэ тушаа ехэхэн оролдолго гаргадаг гэшэ. Энэ талаар үшөө РКП(б)-

хүдэлмэрилэгшэд үнэн зүрхэнhөө хандалга, оролдолгоороо онсо шалгардаг. Интернадта ажаhуугшад тэдэнэй хоннохоо харуунадаг оэеынь элүүр энхын түлөө оролдодог хүнүүдэй анхаралыень үндэрөөр сэгнэдэг юм.

Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй 1982 оной дүнгөөр Хяагтын-Адаган интернат-гэрэй коллектив (директорынь Е. Ф. Глукова) hалаарииинга профсоюзай ЦК-гай диплом, мүнгэн шанда хүртэhэн, Захааминай районой Баян-Голдохи эрэмдэг хүүгэдэй интернат (директорынь Н. С. Шелковников) РСФСР-эй социальна хангалгын министерствын хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байна.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ШЭНЭ ШАТА ТЭЭШЭ

...үндэhэн манда бии. ...э болгон социальна ...ые абажа харанал даа. ...нскэ үзэл бодолоор ...эн социальна хангал... ...совет гурим ёhонууд ...ннай хүсэлэл, зорил... ...та түгэс харюусадаг. ...водо аша туhатай ...хэжэ шадахагүй гэ... [illegible]

гэргэгдэһэн хэмжээ ябуулганудай ашаар социальна хангалга бүришье haйжарhан байна. Хүн зонине материальна талаар хангалга эрид дээшэлээ. Пенси болон гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг хүнүүдтэ нэмэлтэ болгогдожо, 2,2 миллион түхэриг үгтөө.

Республикын социальна хангалгын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ажалайнгаа шанар, аша үрые, мүн хүн зонине социальна талаар хангалгын үргэдхэлые түлөө оролдоно.

Гусиноозерскын, Захааминай, Ахын, Хойто-Байгалай, Хурамшаабай районуудай хангалгын таhагууд haйнаар ажалладаг. Прибайкалиин, Бэшүүрэй, Баунтын районуудай, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой социальна хангалгын таhагууд эмхидхэлэй ажал хүдэлмэриие үргэн дэлгэрүүлжэ ябуулдаг юм.

Колхозниигуудые пенсиин талаар хангалгые саашадаа бүри haйжаруулха тухай хүдэлмэри республика доторнай ябуулагдажа үнгэргэгдөө. 1982 ондо колхозниигуудта пенси түлэхэ мүнгэнэй хэмжээн 9582,8 мянган түхэриг хүрэһэн байна. [illegible]

Дайнай ветерануудта, инвалидуудта манай партии болон правительство ехэ анхарал, оролдосо хандуулна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. КПСС-эй ЦК-гай гаргаhан тогтоол, шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгожо, дайнай ветерануудта илангаа ехэ анхарал хандуулнабди. Тиигэжэ арадай депутадуудай Соведуудэй гүйсэдкомуудай шиидхэбэреэр нэгэдэхи болон хоёрдохи группын инвалидуудта шеф ёhоной туhаламжа үзүүлхэ тухай хэмжээн абтаа hэн. 369 автомашина ба мотоколяска миинтэр, мүн хүнгэлэлтэ-

гэй VIII съезд дээрэ баталан абтаhан программые дүүргэхэ зорилгоор ехэ юумэн орон доторнай хэгдэдэг. В. И. Ленинэй заабариин ёhоор, эгээл тиихэдээ табигдаhан шухала зорилгые бэелүүлхэ гэшээ социальна гүнзэгы удха шанартай.

Хэшээшье мэдээhэр, ажалша коллективүүд ооhэдын ветерануудтаа пенсидэ гаража ошоходонь, бүхы талаар дэмжэхэ, туhалха, анхарал хандуулха ябадалтай. [illegible]

на. Тодорхойлбол, гансаардаhан үндэр наhатайшуул, инвалидууд тусхай гүрэнэй гүйсэд хангалга, тэдхэмжэ доро ажаhуудаг. Мүнөө республика доторнай инмэ 7 интернат бии. Тэндэ мүнөө 1500 хүн байдаг. Энэ коллективүүдэй

Үбшэнтэн болон инвалидуудта туhаламжа үзүүлхэ байдаг протезно-ортопедическэ таhагай ажал хүдэлмэри жэл ерэхэ бүри haйжарна. Тиигэжэ энэ таhагай хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгоор жэл бүри 2000 хүн ажал хүдэлмэридөө тэхэрхэ арга олоно. Ажалай журам шангадхалгадашье эдэнэр ооhэдынгоо хубитые оруулалсаа.

Социальна хангалгые эмхидхэхэ талаар амжалта туйлаhан 8 хүдэлмэрилэгшэднай Советскэ Союзай орден болон медальнуудаар шагнагданхай. Тэдэнэй дунда Социальна хангалгын министерствын пенси олгохо таhагай начальнигай орлогшо Лидия Степановна Зорина, тэрэл таhагай ахалагша инспектор Александра Николаевна Резникова, Хяагтын районой социальна хангалгын таhагые даагша Ираида Гавриловна Малкова, Баян-Голой эрэмдэг хүүгэдэй интернадай директор Иван Сергеевич Шелковников гэгшэд бии.

Үни удаан саг соо оролдосотой бэрхээр ажалhаан 23 хүдэлмэрилэгшэ «РСФСР-эй социальна хангалгын отличник» гэhэн тэмдэгээр шагнагданхай.

Парти болон правительствымнай социальна хангалгын хүдэлмэрилэгшэд тушаа анхарал ехээр хандуулдагынь «Буряадай АССР-эй социальна хангалгын габьята хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн нэрэ зэргэ бии болгохо тухай 1982 оной сентябриин 9-дэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй баталан абhан Указ гэршэлнэ. Гүшэ гаран жэлэй туршада Захааминай районой социальна хангалгын таhагта ажаллажа байhан А. В. Черепкова энэ нэрэ зэргэ олгогдохой.

КПСС-эй XXVI съездын табиhан зорилгонуудые, мүн партиин ЦК-гай Пленумуудай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула саашадаа хүдэлмэриингөө шанарые бүри haйжаруулхые оролдонобди.

В. АГАЛОВА,
Буряадай АССР-эй социальна хангалгын министр.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

ЭСЭГЫНГЭЭ ҮЙЛСӨӨР

Ахын районой Хүүргэ нютагhаа гарбалтай Аюшеева Александра Шарлаевнада зорюулан, зүрхэнэй халуун үгэнүүдые хэлэхэ hанаан бии. Эсэгын нэрэ нэрлүүлхэ ухи хүбүүд хэрэгтэй гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүйн. Эгээл тиимэhээ нютаг соогоо хүндэтэй, урагшаа hанаатай түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаhан Аюшеев Шарлай Убашеевичэй эрхилhэн хэрэгые үргэлжэлүүлhэн үринэрэйнь нэгэн — Шура басаганиинь 50-яад онуудhаа эхилжэ, совет багшын нэрэ зэргые дээрэ үргэн ябана.

Үглөө бүри, найман сагта дүүрэн номтой сүүмхэ бариихай, шамбай алхадалтай Александра Шарлаевна Аюшеевэй нэрэмжэтэ үйл-

соор (эсэгынь нэрэ) hаhанайнгаа зүргэ болоhон Орлигой дунда hургуулиин тэшэ яралтайгаар ошожо ябадаг. Ажалдаа дуратай, эрмэлзэл ехэтэй хүнэй гэнхэдэлыньшье hаа, ондоохон шэнгэр hанагдадаг. Хэшээл хэжэ байхыень шагнахада, үгэнь хурса, мэргэн, хөөрэhэн юумэнүүдынь булта мүноо үе сагай баримтануудтай холбоотой байдаг. Тиигэншьегүй яахаб, тэрэ эгээ мүноо тон ехээр хүгжэжэ байhан хими заадаг багша ха юм.

Коммунист А. Ш. Аюшеева районойнгоо арадай гэгээрэлэй таhагые даагшааршье, hургуулиин директорэй орлогшоориишье, юрын багшаарииье хүдэлжэ ябахадаа, жэшээ абамаар жу-

рамтай, нарин хүн байhан харуулаа. Урагжа ябаа залуу үетэнние hургаха хэрэгтэ олдоhон дүй дүршэлынь ниитэдэ мэдээжэ болонхой. Энэнние олон тоото хүндэлэлэй грамотанууд болон «Буряадай АССР-эй габьяата багша» гэhэн нэрэ зэргэнь гэршэлнэ.

— Александра Шарлаевна, танай hургажа, хүмүүжүүлжэ, ажабайдалайнь үргэн замда үреэн гаргаhан зон олон ааб даа. Тиимэнье hаань, тэдээн соохоо эгээл урагшатай бэрхэнүүдыень нэрлэхыетнай гүйнаб.

— hурагшад намда яhала олон, омогорхохооршье зон баhал бии гээшэ. Жэшээнь, подполковник, В. Гомбоев, Буряадай АССР-эй габьяата врач, Р. Цыде-

нов, «Арадуудай хани барисаанай» орденто врач Л. Пехланова, «Улаан Аха» колхозой ахалагша зоотехник Ш. Будаев, «50 лет Октября» колхозой бэрхэ hаалиишан Л. Путункеева болон бусад дүүрэн ааб даа.

Минии hурагша Д. Д. Мункоповагай ажал хүдэлмэриие онсо тэмдэглэхээр. Юундэб гэхэдэ, Дарья Дашеевнагай багша болоhоор 25 жэлэй ой энэ hуралсалай жэлдэ гүйсэбэ. Нүхэр Мункоснова Орлигой дунда hургуулиин hуралсалай таhагые арбаад жэлдэ амжалтатайгаар даажа ябана. «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэhэн тэмдэгтэ хүртэнхэй.

Х. БУДУЕВА.
Ахын район.

Харанхын техническэ мэргэжэл олгодог 18-дахи училищи дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Мария Одуева Хяагтын трикотаж нэхэдэг фабрикада хүдэлдэг болоhон юм. Тэрэ сагhаа хойшо эндэ хүдэлжэ, Мария Доржиевна дүй дүршэлтэй болонхой. Комсомол-залуушуулай тэрэнэй хүдэлдэг бригадада бултадаа залуу басагад ажаллана. Уран гартай оёдолшон түсэбтэ даабаринуудаа үдэр, hара бүри үлүүлэн дүүргэнэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

УЛАСХООРОНДЫН ХАРИЛСААЕ ХҮГЖӨӨХЭ

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын харилсаанда тохёолдоhон түгшүүрил гүрэнүүдэй хоорондохи эрдэм, техникын холбоо барисаанай замда горитой ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулдаг байна гэжэ эрдэм, техникын талаар правительствануудай хоорондын комитедэй ООН-ой штаб-байшан соо болоhон сесси дээрэ тэмдэглэгдээ. Адли тэгшэ эрхын, үнэн зүб байдалай үндэhэ hүүри дээрэ уласхоорондын экономическа шэнэ гуримые тогтоолгодо туhа хүргэхэ ниитын проектнүүдые, программануудые зохёолго энэ асуудалаар ООН-ой элдэб эмхи зургаануудай ажал ябуулгые залан хүтэлбэрилгын комитедэй зорилго болоно.

Сессидэ хабаадажа байhан совет делегациие толгойлогшо С. В. Цуканов үгэ хэлэхэдээ, бүгэдэ ниитын аша туhада эрдэм, техникын туйлалтануудые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлтэ эб найрамдалые, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлгэhээ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлалгаhаа дулдыдадаг байна гээд гүнзэгы сэдьхэлhээ этигэн найданабди гэжэ тэмдэглээ. ООН-до ба уласхоорондын бусад хуралдаануудта Советскэ Союзай оруулhан тодорхой дурадхалнууд инмэл зорилготой байна. Хүгжэжэ байгаа оронуудта социальна ба экономическа хубилалтануудые бэелүүлгэдэ хабаатай программануудые, дурадхалнуудые эдэбхитэйгээр зохёохо шухала гэжэ совет түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

ПЛЕНАРНА ЗАСЕДАНИ

ВЕНЭ. Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэгүүдые адли тэгшээр хорооохо тухай хөөрэлдөөнүүдэй июниин 9-дэ болоhон пленарна заседани дээрэ Болгариин Арадай Республикын делегациие хүтэлбэрилэгшэ Л. Шопов үгэ хэлээ.

Пресс-конференци дээрэ журналистнуудта мэдээсэгдэhэнэй ёhоор, хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байhан социалис оронуудай байгша оной февралиин 17-до оруулhан дурадхалнуудые дэмжэжэ байhанаа болгар түлөөлэгшэ мэдүүлхэ зуураа, эдэ үүсхэлнүүд НАТО-гай ба Варшавска Договорой сэрэгүүдые удааржа байнгүй хорооожо эхилхэнэй ашаар эдэ хөөрэлдөөнүүдые мухардалгаhаа гаргаха арга бии байна гэжэ тэмдэглээ. Тиихэдээ Түбэй Европодохи тэдэнэй буу зэбсэгүүдые хорооохо шухала.

Али нэгэ талын аюулгүй байдалда хохидол ушаруулхагүй гэhэн гол ёhондо үндэhэлжэ, али алиндань таарамжатай үгэеэ ойлголсолгые богони болзор соо туйлаха арга олгоhон эдэ бүтэмжэтэй haйн дурадхалнуудта баруунай оронууд ямаршье харюу үгөөгүй байhаар гэжэ Болгариин делегат хэлэбэ. «Али бүхы тоо, баримтанууд тухай үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые» нэргээхые hэдэжэ, баруунай оронууд хөөрэлдөөнүүдые ушжагайруулжа байна.

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Аюулгүйн Совет заседаниин дары зарлажа, Т. Могоерапе, Д. Мосололи, М. Мотаунге гэгшэдые саазалха тухай шиидхэбэреэ болюулхыень урда Африкын засагаархидые уряалhан тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаба. Апартендэй расис захиргаанда эсэргүү ябуулганууды хэhэнэйнгээ түлөө гэмнэгдэhэн, эрхэ сүлөөгэй түлөө эрэлхэг гурбан тэмсэгшые июниин 9-дэ саазалха гэhэн шиидхэбэри расистнуудай абаhаниинь мэдээжэ.

Урда Африкын гурбан патриодой амин наhые аршалан абархын тула ООН-ой Уставай, Аюулгүйн Соведэй тогтоолнуудай, уласхоорондын зохихо документнүүдэй үндэhөөр дары хэмжээнүүдые абахыень, үүргэ нүлөөгөө үзүүлхыень Аюулгүйн Совет бүхы гүрэнүүдые, эмхинүүдые уряалба.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байhан СССР-эй ба США-гай делегацинуудай пленарна заседани июниин 9-дэ эндэ болобо.

ЮНКТАД-ай СЕССИ

БЕЛГРАД. Худалдаа наймаанай ба хүгжэлтын талаар ООН-ой конференциин (ЮНКТАД) VI сесси хүдэлмэреэ эндэ эхилээ. Дэлхэйн 150 шахуу оронoй түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо Советскэ Союзай делегаци сессиин хүдэлмэридэ хабаадана. Уласхоорондын экономическа харилсаанай гол шухала асуудалнуудые, гүрэнүүдэй хоорондохи али алиндань ашатай туhатай худалдаа наймаанай харилсаае үргэдхэлгын арга боломжонуудые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна.

СФРЮ-гэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Мика Шпиляк сессиие нээлгэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ЮНКТАД-ай энэ хуралдаан уласхоорондын экономическа харилсаанда шухала үйлэ хэрэг болохо, гансал экономическа бэшэ, харин политическэ талаар бүтэмжэтэй haйн хэрэгүүдые хүгжөөхын тула шухала удха шапартай байха юм гэжэ тэмдэглээ.

ПОЛЬШЫН ПАТРИОДУУДАЙ ХОЛБООНОЙ СУГЛААН

ВАРШАВА. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадта эсэргүү, поляк арадай национальна ба социальна сүлөөрэлгын түлөө зэбсэгтэ тэмсэлэй зорилго табиhан полягуудай фашизмда эсэргүү олоной хабаадалгатай эмхиин — Польшын патриодуудай холбооной учредительнэ съездын 40 жэлэй ой эндэ тэмдэглэгдэбэ.

Съездын делегадууд, дайнай ветеранууд, ниислэл хотын промышленна предприятинуудай түлөөлэгшэд Варшавадахи Польско-совет хани барисаанай бүлгэмэй байшан соо үнгэргэгдэhэн баярай суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Польско-совет хани барисаанай бүлгэмэй гол правлениин түрүүлэгшэ С. Вроньски суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзай ба Польшын арадуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбоое хүгжөөн бэхижүүлгэдэ, Польшын арадай сэрэгэй частьнуудые СССР-эй газар дээрэ эмхидхэн бүридүүлгэдэ патриодуудай холбоон ехэ үүргэ дүүргээ hэн гэжэ мэдүүлбэ. Эдэ частьнууд баатаршалгата Совет Армитай хамтаран нэгэдэжэ, немец-фашис булитарагшадые hамна бута сохиhон байгаа. Орон доторхи кризисые гаталан дабаха хэрэгтэ, социалис Польшые саашадань хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулха гэшэ манай гол зорилго болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

САН-ХОСЕДЭ УУЛЗАЛГА БОЛОБО

САН-ХОСЕ. Венесуэлын, Колумбиин, Панамын, Мексикын болон Коста-Рикын коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй уулзалга эндэ болобо. Түбэй Америкадахи, Карибска бассейнэй оршондохи байдалые тэдэнэр зүбшэн хэлсээ.

Сандинис арадай революцида эсэргүү Холбоото Штадуудаар дэмжэгдэhэн контрреволюционно бүлэглэлнүүдэй эзэрхэг түримхэй ябуулганууд̂hаа уламжалан, энэ райондохи байдалай түгшүүрилтэй болоhонтой дашарамдуулан, Латиин Америкын табан оронoй коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэд hанаагаа зобожо байhанаа элирхэйлнэ гээд, уулзалгын дүнгүүд тухай мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Мексикэ, Венесуэлэ, Колумби болон Панамын бүридэлдэнь ородог «Контадорско бүлэгэй» политическэ ба дипломатическа үүсхэлые тэдэнэр haйнаар сэгнэhэн байха юм. Энэ бүлэг Түбэй Америкын асуудалнуудые эбэй ёhоор, үнэн зүбөөр шиидхэхэ харгы замуудые бэдэрнэ.

США-гай правительствын эзэрхэг түримхэй политикые, эндэхи оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ тэрэнэй хамааралгүй оролсолгые уулзалгада хабаадагшад эрид буруушааба.

НАТО-гай СОВЕДЭЙ СЕССИ

ПАРИЖ. НАТО-гай гэшүүн 16 оронoй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хабаадалгатайгаар энэ эзэрхэг түримхэй бүлэглэлэй соведэй сесси июниин 9-дэ Франциин ниислэл хотодо нээгдэбэ. Политическэ адаглагшадай тэмдэглэhэнэй ёhоор, соведэй энэ сесси хадаа социалис оронуудта эсэргүү сэрэгэй бүлэглэлые улам бэхижүүлгэдэ эхи табиhан, ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ, Женевэдэхи совет-американ хөөрэлдөөнүүдые буруу hүргэхэ гэhэн Вашингтоной хараа шэглэлые баталhан томо ехэ долоон капиталис гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй Вильямсбергдэхи уулзалгын үргэлжэлэл болоно. «Холбоото Штадуудай ооhэдынь эмхидхэhэн шалтагаанаар буруу hүрэhэн ябадалые шалтаг барижа, энэ жэлэй декабрь hарahаа 572 «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхожо эхилхын тула Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые мухардалгада оруулха гэшэ Рейганай гол зорилго болоно», — гэжэ Франциин «Юманите» газета бэшэнэ.

США-гай оборонын министр К. Уайнбергер энээниие батална. Американ телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, тэрэ иигэжэ мэдүүлээ: Женевэдэхи совет-американ хөөрэлдөөнүүд дээрэ хэлсээндэ гар табитдахагүйн тула Вашингтон бүхы юумэ хэхэ юм. «Европодо ракетэнүүдые тараан тодхолгодо бидэ гүйсэд бэлдэжэ байнабди».

Энэ бүлэглэлэй сесси 17 жэлэй забhарлалгын hүүлээр 1966 ондо НАТО-гай сэрэгэй эмхиhээ гараhан Франциин ниислэл хотодо түрүүшынхеэ зарлагдаба гэжэ адаглагшад онсолон тэмдэглэнэ. Хойто Атлантиин бүлэглэлэй зонхилхы ажал ябуулагшадай hанамжын ёhоор, «Миттеранай правительство, урдын правительствануудта орходоо, НАТО-да налархай haйнаар хандадаг байна» гэhэн ушарта тэдэнэр анхаралаа хандуулнад.

Ортаж [Репортаж]

АМЖАЛТАНУУД УРЯАЛНА

...с соо хоёр нүхэ... ...ажа, мэндэшэлсэhэ... ...даа: ...н, нүхэрни, шэнэ ...удалдажа абаад, ...ябана бэшэ аа... ...жэ енгүүтэйхэнээр ...дуугараадхиба. ...гэнэ гүш? Эн... ...Тээ тэндэ ту... ...а, — гэжэ нүгөө... ...ан-Үдын хүн зо... ...уудалай хэрэглэм... ...ын томо байшан ...ба, — шэшье ба... ...костюмтай боло...

...хоорэо гү? Тэндэш... ...haйнаар, ялан... ...сэбэрлэдэг гэжэ ...ябаалби, — гэжэ ...ама гарагшань нү... ...мэдэрхэ баатай бо...

...новай нэрэмжэтэ ...хүн зоной ажа... ...хэрэглэмжэ хангал... ...ан ниислэл хоты... ...бетоноор ба... ...шэмэг болодог гэр... ...гэн юм. Тэндэ ...хүн зон элдэб ... — мянган холо... ...эхилээд, гарай ...заhабарилгада ...богони болзор соо ...гдаhан багажаяа, ...hэн хубсаhаяа ...абадаг байна бшуу.

...хунар химическэ ...сэбэрлэдэг цехэй бү... ...эрнинь юумэ ту... ...бадаг Цырен-Ханда ...овна Дашиевааhаа ...эдэ алдуу боло... ...ха.

...элдэгдэhэн ав... ...оhон пальто гү? ...тон зүбөөр асар... ...Намартаа нимэ ...сэбэрлүүлхэ ду... ...захагүй олон бо... ...Нүгөөдэр ерэхэ... ...хилтнай бэлэн бо... ..., — гэжэ Цырен... ...ренжаповна паль... ...бэрлүүлхэеэ ерэhэн ...эртэ хандаха зуу... ...шагтанууды энээ... ...ар абажархёорой... ...гэжэ нэмэбэ. Тэрэ ...минутын турша... ...тушааhан тухай ...хармаангалаад, ...ртайхан гаража ...байтараа:

...эзэйнгөө үбэлэйнь ...асархадам бо... — гэжэ hонирхо... ...-Ханда Цыренжа... ...эндэ урихнаар

— Болоно бэзэ. Бидэтнай мүнөө шэнэ гуримаар үглөөнэй 8 сагhаа үдэшын 8 саг болотор ажалланабди, — гэжэ тодорхойлбо.

— Һайн даа! — гэhэн харюу соностоо hэн.

Хубсаhа хунар тушаан абагшад Ц-Х. Ц. Дашиева, Г. М. Булычева гэгшэд хүн зониие ээлжээндэ удаан зогсоонгүйгөөр, hайнаар хангахые оролдоно. Хубсаhа хунар тушаажа абаха үедөө захилшадай дунда цехэйнгээ хүдэлмэри тухай, ямар хубсаhа сэбэрлэдэг тухайгаа ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Үнэхөөрөөшье, плащ, намарай пальто, плати, костюм гэхэ мэтые түргэн болзор соо — оройдоол нэгэ сүүдхын туршада сэбэрлэдэг, тиихэдэ үбэлэй арhан дэгэл, хибэс, палас гэхэ мэтые оройдоо 2—3 сүүдхын туршада бэлэн болгодог юм гэжэ заримашуул мэдэнэгүй гээшэ аа гү гэжэ hанагдана.

Удаань цех соонь манай ороод байхада, томо гэгшын арhан сүүмхэ, мэшээгүүдтэ булхайтарнь юумэ хэжэ шэглэhэн хэдэн эхэнэрнүүд hуbарилдан орожо ерэбэ.

— Эдэмнай хэд гээшэб?

— Юугээ асуунаш даа? Дотор хубсаhа, простыни, наволочка, полотенцэ болон бусадаа өөhэдөө угаагаад, тэрэнээ хатаажа элюурдээд, индүүдэдэг зомнай гээшэ гүбэ даа. Хубсаhа угаадаг машинаяа гэртээ түхеэрхэгүйнь hураггүй бэлэн хаданья гэрэн эзэн эхэнэрнүүд эндэ хедодоо ерэнэ ха, — гэжэ цехые даагша Любовь Андреевна Малютина тайлбарилаа hэн.

Харахадамнай, тэдэ эхэнэрнүүд хубсаhа угаадаг томо машина соо асарhан юумэеэ хэжэрхинэ. Кнопко дарамсаарнь, тэдэнь угаагдажал, сэбэрлэгдэжэл эхилнэ. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, урма баяртай байгаа hэн.

Харахадамнай, цехэй үүдэндэ нэгэ залуухан хүн сагаан үнгэтэй плащ сэбэрлүүлээд, hөөргэнь абаха үедөө, тэрэнээ эрьюулжэ байжа удаан хараба.

— Яhала hайнаар сэбэрлэгдээд байна. Энээхэн хара толбонь... гэжэ Галина Михайловна Булычевада хандаба. Тэрэнь плащииень абаад, тэрэ дарыдаа огто сэбэр болгогдоhон юумэ асаржа үгөө hэн.

— Заримдаа нимэ ушар дайралдадаг. Хүн зонтой үгэеэ ойлголсожол байдагбди, — гэжэ Галина Михайловна нэмээ бэлэй.

Тоhон болон бусадшье толбонуудые арилгадаг бэрхэ мастер Валентина Самонловна Куклина эндэ габьяатай гээд удаань онлгоо hэмди. Тэрэ байгша оной 5 hарын түсэбые 30 хоногоор уридшалан, майн 1-дэ дүүргэhэн юм.

Химическэ аргаар хубсаhа хунар сэбэрлэдэг цехэй коллективые Любовь Андреевна Малютина хүтэлбэрилдэг юм. Тэрэ иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай цехэй коллектив түрэл Буряадаингаа республикын байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгээр угтахын тула дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаад, тэдэнээ амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Бидэнэр байгша оной 5 hарын түсэбые майн 13-да дүүргээбди. Олон мянган түхэригэй хубсаhа хунар республикын ехэ hайндэр — июлиин 1 болотор түсэбhөө гадуур сэбэрлэгдэхэ. Ажалаи түрүүшүүл манайда олон юм.

Инструктор Б. Н. Кулинец, аппаратчица Т. О. Цыденжапова, хубсаhа тушаан абагшад Ц-Х. Ц. Дашиева, Г. М. Булычева болон бусадай оролдосотой, үнэн сэхэ ажалаар үдэр бүриин түсэбтэ даабари үлүүлэн дүүргэгдэнэ.

«Бурятхимчистка» нэгэдэлэй хубсаhа хунар сэбэрлэдэг тус цехэй коллектив СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе ажалай амжалтануудаар угтаhанайнгаа түлөө КПСС-эй Октябрьска райкомой, районно Соведэй гүйсэдкомой зүгhөө «Социалис мүрысөөндэ шалгарhанай түлөө» гэhэн дипломоор шагнагдаhан юм. Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо дэлгэрhэн байгша оной нэгэдэхи кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр нэгэдэлэйнгээ дамжуулгын Улаан тугаар шагнагданхай.

С. ОЧИРОВ.

ХҮРШЭНЭРЭЙ hОНИН

Музейдэ орогшодой тоо жэлhээ жэлдэ олошорно. Усольегын, Ангарскын, Осын, болон Эхирэд-Булагадай районуудта ажаhуугшад музейн экспонадуудые ехэ hонирхожо харадаг. Музейдэ орогшодой тоо hая 10000-да хүрэбэ. Монгол, ГДР, Болгари, Польшо болон бусад оронуудhаа ерэhэн делегацинууд тус музейе үзэhэн байна.

БАЯН УРГАСА АБАХААР

Осын районой Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхоздо шадамар бэрхэ механизаторнууд яhала олон юм. Тэдэнэрэй шадал оролдолгоhоо, ажал хэрэгүүдтээ хандалгатайгаар хандаhанhаа ажалын амжалтанууд дулдыдана.

— Трактористнууд болон комбайнернуудhаа шадамар бэрхэнүүд лэ байха, нютаг соохоо ургаhан гараhан хүнүүд гээшэ даа, — гэжэ колхозой ахамад инженер В. Алексеев хэлэнэ. — Залуушуул манда олон, Колхоздоо тэдэнэр ехэ дуратайгаар үлэдэг. Юуб гэхэдэ, тэдэнэртээ ондо шэнэ техникэ даалгажа үгэнэбди. Армиhаа бусахадань, тэрэл ажалдань оруулнабди. Залуу хүбүүнэй гэрлэхэдэнь, тэрэ дороо байрын түлхюур барюулагдана. Бусалтагүй материальна туhаламжа хүргэгдэнэ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, тэдэнэр халуун анхаралаар хүреэлэгдэнхэй.

Сергей Крюков бүри hургуулида hуража байхадаа, тракторист-машинистын үнэмшэлгэтэй болоод, зургаадахи жэлээ хүдэлжэ байна. Ямараар хүдэлнэ гэжэ hананат! Тэрэ силосны ургамалнуудые хуряалга дээрэ шалгараа. Харин халуун хаhын дүүрэхэдэ, комбайнаа эгээл урид заhабарилжа, бэлэн болгоод табидаг юм. Үгыншье hаа, аха дүүнэр Геннадий, Александр Ногиинуудые абаял даа. Тэдэ хоёр ямаршье техникэдэ абьястайhаа гадна, ямаршье ажалhаа тунхаридаггүй зантай. Геннадий мүнөө мал шахадаг газарта тэжээл зөөнэ. Саша колхозой мастерскойдо бүхэли үбэлдөө трактор болон ороохоной комбайнуудые заhабарилжа гараа. Хараалhан хэмжээнhээ нилээд ехэ наг шэохэ тарлаан дээрэ зөөжэ гаргаа, мүн минеральна үтэгжүүлгэ тараагаа.

Колхозой инженернэ албан машина техникынгээ хойноhоо найдамтангаар харуулдаг юм. Механизаторнууд ба техникэ заhабарилагшад уялгынгаа ёhоор, апрелиин 5-да бүхы техникээ заhабарилаад, бэлэн болоhоной жагсаалда табиhан юм.

Колхоздо машина парк баригдана. Тэрэнь заhабарилгын бокснуудта, хушалтатай, бетоноор хушагдаhан оёортой юм. Эндэ түхэреэн жэлдэ хүдөө ажахын машина, техникэ заhагдадаг, бэлдэгдэдэг байха.

Ажахын газар, ажалайнь hалбари саашадаа бригадна подрядта оруулагдаха байна. Мүнөөдөө экономическа баримтатай оолгохоор бэлэдхэл хэгдэнэ.

Оронoй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын тула колхозниигууд эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

ТҮРЭЛ СОВХОЗДОО ҮЛЭНЭ

Нухэдэй районой Тангадай дунда hургуули нёдондо дүүргэhэн hурагшад бултадаа шахуу түрэл, Шарадайн совхоздоо хүдэлхэеэ үлэhэн юм. Тиигэжэ Евгений Сахаровский, Павел Аюшеев, Андрей Батторов, механизаторнуудаар, Виктор Бальчинов, Вадим Семенов хонишодоор, Рита Петрова, Лена Дорофеева тугалшадаар хүдэлжэ байна.

Тэдэнэрэйнгээ жэшээгээр энэ жэлэнхид мүн лэ түрэл ажахыдаа үлэхөөр бэеэ зэhэнэд. hурагшадай үйлэдбэриин бригадын бүридэл элирхэйлэгдээ. hурагшад урданайхидаал адли куузику хартаабха, овощ болон бусад ургамалнуудые тарина.

hургуули совхоз хоёрой хоорондо хэлсээн баталагданхай. Бэе бэедээ алиншье талаhаань туhалалсаха тухай тэндэнь хэлэгдэнэ.

С. ЕЛАЕВ,
«Ленинэй туг» газетын редактор.

Усть-Ордынск.
Эрхүүгэй область.

ТӨЛИ

Солбон АНГАБАЕВ

УЯНГАТА МҮРНҮҮД

Мүнөө шамаяа һанахадам,
Мүшэн шэнги холо байнаш.
Аадарай һүүлээр задарһан
Алтан һолонгодол гоё байнаш
Эдир наһан гээшэмнай
Энхэ мүнхэ байхал гү?..
Эдир наһан гээшээл
Эрьежэл ябана бэшэ гүб?..

* * *

Зүрхэ хайлуулма
зэндэмэнитэ шүлэгүүд
сагуудые сагаалуулжа,
садхаажа байдагууд
О, ямаршье зөөриһөө
ондоо шанартай,—
Оршолонто дэлхэйһээ
ообордогдохогүй хуулитай.

* * *

Нэгэтэ би нашан болоһойб,
Нэгэтэ би бүргэд болоһойб,
Нэтэрүү монсогор зүрхэ эдлэһэйб.
наран соогуур элиһэйб.
Намарай муухай ольбон
газаамни, «гарзаяа» татанги:
гарһаамни абаад, солбон
габшагайгаар сэдьхэлдэм аһана.

* * *

Би тээд хэзээ нэгэтэ
бнб гэдэг хүн болохобиб!
Бишыхандамни намарай ольбон
баһажа нимээр байгаа һэн.
Тэрэл зандаа гээшэ гүб?
тэрэ ольбон ерээ гү?!
Тэрэл ольбондо «тэжээгдэжэ»
тиихэдэхидээл адляар
ядаха гүб?

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

МҮХЭШЭГҮЙ ЗОРИГТОНОЙ НЭГЭН

Нюдөө аняад орхиходоол, мүнгэн сагаан саһаар хушагдаһан, мүнхэ одод доро нэмжын дууһан 1941 оной үбэлэй Москва шадарай дайдые һанаандаа заатагүй оруулдагби. Энэмнишье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, тэндэл генералнууд Белов болон Доваторай командалдаг нэгэдэхи, хоёрдохи морин сэрэгэй корпусуудай бүридэлдэ орожо, манай элдин буряад нютагай олохон хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай «гашуун амта» анха түрүүн таниһан байха. Тэндэл харатан дайсанай ара талаар харбаһан годли шэнги түргөөр дүлэтэ рейднүүдые хэхэдээ, ерээдүйн ехэ илалтын амисхаалыешье эли мэдэрһэн намтартайл. Хүнгэн бэшэ һэн даа тэрэ холын дүшэн нэгэдэхи ондо... Тиибэдье паань, младша командирнуудай тушаалда дэбжүүлэгдэһэн Хяагтын хүбүүн Н. Г. Цыбиков, Сэлэнгын Г-Д. Ч. Шарапов, Мухар-Шэбэрэй П. Н. Магбанов, Хэжэнгын С. О. Очиров, Улаан-Үдын Н. А. Митуданов, П. Д. Пахомов болон бусад шуһата тулалдаанай нам гэхэдэ, шуулатай хүхюутэйгээр амгалан байдалаа, айл аймагаа, аяар холын Алас Дурнадахи Уссурийск хотодо морин сэрэгэй һургуули гараһанаа эрхэ бэшэ дурсагша бэлэйбди. Тиихэдээ нэн түрүүн нэгэл хүнэй нэрэ — манда дайшалхы дүй дүршэл, маргахагүй зориг, мартагдахагүй шадабари олгоһон майор Городовиковой нэрэ дурдадаг һэмди.

Үнэхөөрөөшье, үшөө 1938 ондо оройдоол 26 наһатай аад, полкын командир ябаһан аха дүү хальмаг арадай хатуу зоригто хүбүүн Басан Бадьминович манай дайшалхы замай эхиндэ байжа, сээжэдэмнай шэргэшэгүй сэлмэг һайхан дурасхал үлөөгөө бшуу. Граждан дайнай суута полководецуудай нэгэн, РККА-гай морин сэрэгэй инспектор, Советскэ Союзай Герой, генерал-полковник Ока Иванович Городовиковой ахайнь хүбүүн булаг мэтэ сэбэр уһатай бурьялан урдадаг Уссури мүрэнэй эрьедэ байрлаһан манай Забайкалиин 115-дахи морин сэрэгэй полкын командир байгаа ха юм. Нюргаар тиимэ үндэр бэшэшье һаа, саб гэмэ бэетэй, шанга дорюун хоолойтой, хүнгэн солбон гэшхэдэлтэй, хүхюун омог занатай хүн һэн. «Һуралсалда хүндэ байг, зүгөөр тулалдаанда хүнгэн байха» гэһэн Суворовой нангин захяа хүтэлбэри болгожо, һанаамгай ябадалда, эдэбхи үүсхэлдэ, ямаршье эрхэ байдалда тунхарихагүй шадабарида тэсэбэритэйгээр һургагша бэлэй. Тиимэһээл полкын командирай саг үргэлжын халуун оролдолгонь, өөрынь харуулһан гайхамшагта жэшээ манай частиин сэрэгшэдэй дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлэй ургалтада сэхэ нүлөөлдэг байгаа гэхэдэ, алдуугүй. Дэмы бэшэ Забайкалиин 115-дахи морин сэрэгэй полк Алас Дурнын Улаан тугта арми дотороо болодог харалгануудта эрхэ бэшэ түрүү һуури эзэлээд лэ байдаг пэн. Энэ бүгэдэндэ майор Городовиковой хубиин габьяа ехэ бэлэй.

Сэхынь хэлэхэдэ, бидэ хожомоошье Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ, түрүүшынгээ командирые хүндэлэн, өөһэдыгөө «городовиковойхид» гэшэбди гэжэ нэрлэдэг байгаабди. Олонхинай Москва шадарай саһада дайдаһаа баруулжаа дабшан, хас тамгата хархис гео маниин ниислэл Берлин хүрэһэн, Эльбэ мүрэнөө үрез хурдан моридоо уһалһан түүхэтэй. Илалтын үдэрэй одото салют, ошото нара харахаа заяагүйшүүлшье бии байгаа. Дайнай дүлэн соогуур улаан шуһаяа адхан унагшад соохоо А. О. Далаев, С. Амханов, Ж. Доржиев, Д. Г. Фомин, Т. Лундуков, Ч. Д. Лубсанов, Ц. Ц. Рандалов, Б. Д. Бимбаев болон бусадай гэрэлтэ һайхан дурасхаалыень, мүн өөһэдыгөө «бидэ городовиковойхид гээшэбди» гэдэг омог зангыень эндэ үшөөл дахин дурдаха дуран хүрэнэ. Тэдэнэй — хэтэ мүнхын алдар соло!

Байгалай үмэнын Буряад нютагһаа сэрэгэй албанда татагдаһан хүүүдтэ полкымнай командир илангаяа энэрхы зөөлэнөөр, анхарал түгэсөөр хандана гээшэ аа гү гэжэ тиихэдэ паһагдашоо һэн. Энээнэй муу юумэн юун байхаб даа. Сэдьхэлээр уужам, һайн һайхан хүн лэ хадаа тэрэ үедэ ород хэлэ тулюураар мэдэхэ байпан бидэнтэй өөрынгөө түрэл хальмаг хэлэн дээрэ, ород үгэнүүдые холижо байгаад, хөөрэлдэдэг, аха дүү хальмаг ба буряад хэлэнүүдэй аялга, зэдэлсые адлидхан үзэдэг зантайгша бэлэй. Нэгэтэ, мориной байра соо, һаяханал армиин албанда татагдаад ерэһэн буряад хүбүүд Дашиев, Батуев, Юмов, Батомункуев, Дымчиков болон бусадтай таалан хөөрэлдэжэ байһыень мартадаггүйб. Миний хажууда зогсоһон нютагайм хүбүүн Жамцан Доржиевта хандажа, дайшалхы шадабаряа яажа түргэн һураха хэрэгтэйб гэжэ заалха зуураа, мэргэн буудалгада онсо анхарал хандуулха шухала гээд захяагша һэн. Удангүй Жамцан, полк соогоо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, бариние гайхуулба. Тиихэдээл мүрысөөндэ хабаадаһан би адагуудай нэгэн бололойб. Майор Городовиков, нам руу хаража, толгойгоо һэжэрээд: «Нүхэр Хандажапов, та полк соогоо гансаараа ВКП(б)-гэй гэшүүндэ кандидат байгаад, иимээр гээгдэхэтнай хайшаа юм?» гээгшэ бэлэй. Тэрэ үдэрһөө хойшо бүхы түхэлэй буугаар сагаалса буудалгада онсо анхаралаа табижа, удаадахи харалгада 30 баллһаа, 30-ые тудаа һэм. Полкын командир үрэ дүнтэйм танилсахадаа энеэбхилжэ: «Одоол үнэн бэеэ бэелбэ гээшэ гүт?» — гэбэ. Би харюусаа һааб. заб даа. Командованиин үмэнэһөө баясхалан хүргэхэдэнь, тодо һонороор: «Советскэ Союзда алба хэнэб!» гэжэ хашхараа бэлэйб.

Игэжэ үсэд нэтэрүүгээр үдэрөө үдэртэ хүнгэн бэшэ сэрэгэй һургуули Уссури шадар гарапан ушарнай Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндын ба эрхэ сүлөөгэй түлөө ерэдүйдэ баатарлигаар тэмсэхэ үндэһэмнай, бата найдалнай, мэргэжэл шадабаримнай болохо үгэпэн гээшэ. Юрэдөөл, мүнөө болоод бэихэдэ, полкынгоо командирай нэрые Забайкалиин морин сэрэгшэд дайн соогуур унагаагаагүй, туг мэтээр дээрэ үргэжэ ябаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн баримта намда бии.

Харин мүнөө хальмаг арадай шэн зоригто хүбүүн Басан Бадьминович Городовиковой дайшалхы намтарайнь хуудаһануудые һэхэжэ, тэдэнэй нэгэнтэй буряад уншагшадаа танилсуулха хүсэлтэйбди.

1944 он...

Коммунист, генерал-майор Городовиков 1941 оной октябрь һараһаа эхилжэ, баруун фронт дээрэ һүжэрһэн байлдаануудта эдэбхитэй хабаадалсахадаа, шархатаһаншье, Дайшалхы Улаан тугай, Кутузовай хоёрдохи шатын орденуудаар шагнагдаһаншье байгаа. Харин тэрэл дурасхаалта 1944 оной июнь соо 184-дэхи стрелково дивизиин командираар томилогдобо. Залуу генералай хүсэд бэлэдхэл хэжэ үрдеэгүй байтар, дайсадай Витебскэ бүлэгые хүрээлэн бута сохилсохо гэһэн даабари абтажа, совет сэрэгшэд жагсаалаа тэгшэдхэн, хам оролсобо. Дүрбэн үдэр, дүрбэн һүни соо таһалгаряагүй болоһон тулалдаанай эсэстэ табиһан зорилгоёо дивизи бэелүүлжэ, немец фашис 3900 сэрэгшэд болон офицерые үгы хэһэн, 2686 хүниие, тэрэ тоодо нэгэ генералые бэеэ тушаахыень баадхаһан байна. Удаань июлиин 10-һаа 15 хүрэтэр Городовиковой командалдаг дивизи Вильно шадархи тулалдаануудта хабаадажа, гитлерэйхидэй 3000 гаран сэрэгшэдые хюдаһан, 30 автомашина, хоёрод үхэр буу, 81 пулемет, олон тоото бусад буу зэбсэг эзэмдэн абаһан юм. Тиин булангир урасхалтай Неман мүрэниие ябууд гаталаад, Пелюканы-Бирштальны гэһэн участок дээрэ 10 километр үргэнтэй плацдарм эзэлжэ, тэндэ бэхижээ һэн. Эндэл «городовиковойхид» «Агуухэ Германи» гэжэ айхабтар «шанга» нэрэ солотой эсэсовецүүдэй дивизиин галзуу добтолгонуудые үдэртөө хэдэн дахин сухарюулха, гансашье сухарюулха бэшэ, харин эзэлжэ байпан плацдармаяа үргэдхэхэ талаар амжалтатай ябуулгануудые хэһэн юм. Үдэр, һүниие мэдэхэеэ болиһон фашистнууд, танкнуудаараа далдалан, үсэд нэтэрүүгээр добтолжол мэдэхэ. Зүгөөр 184-дэхи дивизиин сэрэгшэд гэдэргээ алхамшье хээгүи. 500 шахуу хүнөө алдаһан, 8 танкая, 5 үхэр буугаа үгы хүүлэһэн «Агуухэ Германи» номгороо һэн. Эдэ 1944 оной һүүлэй тулалдаанда эрэлхэг габьяа, гайхамшагта шадабари харуулһанайнь түлөө 3-дахи Белорусска фронтын командовани генерал-майор Городовиковые Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ зуушалһан юм. Фронтые командалагша армиин генерал Черняховскиин, фронтын Сэрэгэй Соведэй гэшүүн генерал-лейтенант Макаровай гар табилгатай тэрэ бэшэг дотор иигэжэ хэлэгдэнхэй: «Эзэлээд байһан плацдармаяа үргэдхэхэ, дайсанай добтолгонуудые сухарюулха хэрэгтэ дивизиин командир генерал-майор Городовиковой өөрынь үүргэ илангаяа ехэ. Диилэнхидээ сэрэгшэдэйнгээ дунда байхаһаа гадна хүшэр хүндэ үедэ тэдэниие дахуулан добтолгодо оролсодог, эмхидхэхы ашатуһатай ябуулга саг соонь хэдэг, эсэхэ сусаха гээшые мэдэдэггүй, зоримгой, эсэсэй илалтын этигэл найдабаряар дүүрэн хүн юм. Ямаршье зорилго урдань табихадамнай тунхаридаггүй, тэдэниие жэшээтэ һайнаар бэелүүлдэг, дүй дүршэлөөр түгэс генерал Городовиков үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхэ ёһотой». Иимэ шиидхэбэри 3-дахи Белорусскэ фронтын Сэрэгэй Совет нэгэн дуугаар баталан абаа һэн. Тус документые би һаяхана Оборонын министерствын түбэй архив соохоо олоожо, ехэтэ һонирхон байжа уншааб. Тиихэдээ түрүүшынгээ командирай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ дабажа гараһан алдарта замтай алхам алхамаарнь танилсааб гээ һаамни, алдуу болохогүй.

Үшөө хэдэн тоо, баримтануудые мүнөөхил зууршалгын бэшэг соохоо абажа эндэ дурдажархия.

1944 оной июлиин 29-нэй үглөөгүүр 184-дэхи стрелково дивизиин сэрэгшэд Досуншики гэжэ һуурин шадар бэлдэһэн плацдармадаа түшэглэн, гэнтын добтолгоор дайсанай бэхилэлгэнүүдые һамна сохеод, шууд түргэн урагшаа дабшан, тон шухала удхашанартай Мавруце станциие эзэлжэ шадаа һэн. Тиигэжэ дайсадай ехэ бүлэг сэрэгүүдые Каунас шадар хүреэлэн бута сохихо арга хангаа юм. Саашадаа добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ, Вишпин-Повертрупе гэжэ участок дээрэ немецүүдэй үнинэй бэлдэһэн траншейнүүдтэ туласа ерэбэ. Августын түрүүшын үдэрнүүдтэ дайсадай сэрэгүүд танкнуудтаа дэмжүүлэн, хэдэн дахин добтолоод, үрэ дүн туйлаагүй. Харин 1944 оной августын 17-до генерал-майор Городовиковой командалдаг 184-дэхи Духовщинска стрелково дивизиин сэрэгшэд армиингаа түрүү зэргэдэ дабшажа, Блювы-Матерны гэжэ участок дээрэ хороһон немецүүдэй эсэргүүсэлтые усадхаад, үглөөнэй 6 часта, зүүн зүгһөө элтан туяагаа сасаһан наранай мандаха хаһада хамагһаа түрүүлэн, агуухэ Эхэ оронойнгоо гүрэнэй хилэ дээрэ гараа һэн!

Хожомынь даа, «Огонек» журналай тэрэ үеын номернуудые иража һуутараа, нэгэнэйнь гадар дээрэ айхабтар танил хүнэй нюур харажархёо бшууб. Мүн даа, минии командир байһан Басан Бадьминович Городовиков генералай погонтой болонхой хилын эреэн бахана шадар зогсоһон сэрэгшэдтэ ямаршьеб заабари үгэнэ хэбэртэй. Иигэжэ мэдээжэ журнал генерал Городовиковой сэрэгүүдэй хамагһаа түрүүлэн Пруссиин хилэ дабаһан ушарые тэмдэглээ бэлэй!

Иигэжэл эрэлхэг зоригтойгоор, эсэшэ сусашагүйгөөр генерал Б. Б. Городовиковой командалдаг сэрэгүүд дайсадаа һүнөөн сохидог байгаа бшуу. Энээн лэ тухай би, Забайкалиин 115-дахи морин сэрэгэй полкын солдат бэшэхэдээ, түрүүшынгээ командир тухай эдэ мүрнүүдыемни полкын ветерануудаа — мүнөө сагаан толгойтой болошоһон, үсөөхэншье үлэһэн хүнүүд үнэн зүрхэнһөө һонирхон уншаһай гэһэн хүсэлтэйб. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үшөө эхилээдүй байхада, булаг мэтэ уһатай бурьялан урдадаг Уссури мүрэн дээрэ абаһан түрүүшынгээ зоригжол, хатуужалгые мартаха аалди!

...Генерал Басан Бадьминович Городовиков совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ дүн хамта 35 гаран жэлдэ алба хээ юм. Удаань КПСС-эй Хальмагай обкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлөө. Энэ харюусалгатай партиина хүдэлмэридэ хорёод шахуу жэлэй турша ябажа гараа. Мүнөө Б. Б. Городовиков Москва хотодо ажаһуудаг. Дала наһанайнгаа үндэр дабаае дабаашье һаа, урда мэтэ хүнгэн солбон, сэдьхэл зүрхөөрөө хүхюун залуу зандаа гэжэ баясан тэмдэглэмээр.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай ветеран.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ока Иванович Городовиков Басанг Бадьминович Городовиков хоёр. 1944 он.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронт.

Буряад ороной суута хүнүүд

ҺОНИРХОЛТОЙ ДАНСА

Республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ ябаһан, СССР-эй гурбан зарлалай Верховно Соведэй депутат байһан, мүнөө союзна удха шанартай пенсионер Г. А. Цыденовагай хадагалжа ябаһан саарһа дансануудые иража байхадам, һонирхолтой бэшэг, телеграмманууд, тусхай саарһанууд, фото-зурагууд олон байба. Тэдэнэйнь дунда

СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Цыденовада СССР-эй Наркомземэй (Газар ажалай Арадай Комиссариат) Главвузай начальник Комаровскиһаа ерэһэн иимэ телеграмма дайралдаба:

Нүхэр Молотовто танай эльгээһэн телеграммын үндэһөөр һуралсалай жэлэй эхилтэр һуралсалай корпусые барижа дууһахыень барилгын трестые уялгалхыень гуйһан бэшэг Буряад-Монголой АССР-эй СНК-гай Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Соловьёвто эльгээгдэбэ. Тэрэ бэшэгэй буулгабари эндэ хабсаргагдана.

СССР-эй Наркомзем нүхэр Булганинда хандахадаа, энэ асуудал шиидхэхыень Буряад-Монголой АССР-эй Совнаркомдо даалгабари үгэхыень гуйба.

Энэ телеграмма уншаһан лэ хүн тэрэнэй ушар үндэһөөр һонирхохо зэргэтэй. Тэрэ үеын зооветеринарна институдай багшанар, студентнэрэй СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн Гүнсэн Аюшеевна Цыденова депутадаар һунгагдаһан байгаа. Институдай һуралсалай модон байшан баригдажа байһан аад, хүдэлхэ хүнүүдэй үгы дээрэһээ барилгань унжагайраад, үнгэрхэдөө баригдахаяа болишоһон байгаа ха. Тэрэ үедэ тус институдта һуража байха зуураа институдайнгаа партийна организациин секретарь байһан В. Р. Филиппов депутадтаа хандаһан байха юм. Энэнь 1938 он һэн. Тиихэдэ Г. А. Цыденова партиин областной комитедэй инструктораар хүдэлжэ байгаа.

Нүхэр Г. А. Цыденовагай депутадай эрхээр оронойнгоо дээдын зургаануудта хандадаг байһые, хүдөө ажахын дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ гуламта барюулха гэжэ оролдоһые Москваһаа ерэһэн үшөө нэгэ телеграмма гэршэлнэ.

Улаан-Үдэ, зооветеринарна институт, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыденовада. Институт барюулха тухай телеграммаартнай түргэн хэмжээнэй абтахын тула СССР-эй Наркомземдэ эльгээгдээ.

РСФСР-эй Совнаркомой Хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо Леонов.

Наркомземһээ ерэһэн телеграмма дээрэ дурдагдаа һэн. Иигэжэ СССР-эй Верховно Соведэй депутат байһан Г. А. Цыденовагай аша оролдолгоор республикымнай хүдөө ажахын кадрнуудые бэлдэдэг гуламтын байшан түргэнөөр баригдаһан байха юм. 1939 оной һуралсалай жэлые зооветеринарна институдай студентнэр модон шэнэ байшанда эхилһэн түүхэтэй.

Профессор В. Р. Филипповтэй энээн тушаа һая хөөрэлдэһэмни, иигэжэ тэрэ хэлээ һэн:

— Үнэхөөрөөшье, би тиихэдэ 22—23 наһатай студент ябааб. 1936 ондо партиин гэшүүн болоһон хүм. Институдайнгаа партийна организациин секретарь байһаншье байгааб. Шэнээр баригдаа боложо байһан байшамнай урагшаа ябажа үгэхэеэ болёод лэ, бидэниие мэгдэхээһэн юм. Республикынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ хандахадамнай, хүдэлхэ хүнүүд дутална гэжэ харюусаад лэ, бүтэхэ юумэн байхагүй. Тиихэдэнь өөһэдынгөө коллективэй дэбжүүлһэн депутадта хандаха гэжэ бодоо һэмди. Гүнсэн Аюшеевна өөрөө хүдөө ажахын мэргэжэлтэ байһан, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэдэй хэды ехэ шухала байһые табан хургандаал адли һайн мэдэхэ байһан тула эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаадаһан юм. Тэрэнь айхабтар ехэ хүсэ нүлөө үзүүлжэ, һуралсалайнгаа удаадахи жэлые шэнэ корпустоо эхилһэн байна гээшэбди.

Тэрэ үеымнай институт 20—20 хүнэй һураха зоотехническэ ветеринарна хоёр факультедтэй һэн. Харин мүнөөдэрэй хүдөө ажахын институт табан томо факультедтэй байна. Ганса ветеринарна факультедтэнь жэл бүхэндэ 200 хүн абтадаг гээшэ. Энэмнай институт соогоо эгээл ехэ факультедынь юм. Тэрэниие Гүнсэн Аюшеевна өөрөөшье дүүргээд, «Буряадай АССР-эй габьяата ветеринарна врач» нэрэ зэргэтэй болотороо хүдэлһэн гээшэ ааб даа, — гэжэ профессор тэмдэглээ бэлэй.

Иигэжэ республика дотороо мэдээжэ хоёр хүнүүдэймнай үүсхэлээр хүдөө ажахын кадрнуудай гуламта баригдаһан байна.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЭНЭДХЭГ-ТҮБЭД МЕДИЦИНЫЕ ШЭНЖЭЛГЭ

П. А. Бадмаев түбэд медицинын талаар түрүүшын эгээл ехэ зохёол ород хэлэн дээрэ хэблүүлэн гаргуулһан юм. Тэрэ түбэд медицинын клиникэ болон амбулаториие 1875 ондо Петербургда эмхидхэн байгуулха үүсхэл гаргаа һэн. «Чжуд-ши» гэдэг энэдхэг-түбэд медицинын дүрим заабаринуудай түрүүшын хоёр ботиин оршуулганууд, дэлгэрэнгы тайлбарилалтанууд «Түбэдэй эмшэлэлгын эрдэм ухаанай ёһо гурим тухай» тэрэнэй номдо оруулагдаһан байгаа. П. А. Бадмаев түбэд медицинын элдэб асуудалнуудаар хэдэн статья бэшэһэн юм.

Эдэ зохёолнуудһаа гадна, ород эрдэмтэд А. М. Позднеевэй ба Дамбо Ульяновай шэнжэлгэнүүд Россида хэблэгдэн гараа һэн. Эдэ бүгэдэ энэдхэг-түбэдэй медицинын литературна эшэ үндэһэн тухай эрдэм ухаас нилээд үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ зуураа, «Чжуд-ши» гэдэг дүрим заабаринуудай өөһэдынгоо оршуулгануудые, найруулгануудые дурадхаһан байгаа.

Мүнөө манай орон дотор Москвадахи Домто ургамалнуудай бүхэсоюзна институдта, мүн 1966 ондо СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин филиалай нээгдэһэн Улаан-Үдэ хотодо энэдхэг — түбэд медициные, тэрэнэй эм домуудые шэнжэлжэ байнхай. Энэ филиал дүрбэн академическэ институт болон эдэ асуудалнуудые шэнжэлдэг хэдэн таһагууд ба лабораторинуудһаа нэгэдүүлэгдэһэн байгаа.

Аяар 300 жэлэй урда тээ буддын шажантай хамта түбэд медицинэ буряад арадай дунда үргэнөөр дэлгэрээ һэн. «Чжуд-ши» гэжэ дүрим заабаринуудые оршуулгада, шэнжэлгэдэ буряад эрдэмтэд тад ондоо хараа шэглэлтэйгээр хандаба. Энэ номһоо аша туһа абахын тула тэрэниие юрэ оршуулха бэшэ, харин гүнзэгы удхыень тайлбарилһан шэнжэлхэ шухала. Эгээл нимэһээ биологическа эдэбхитэй бодосуудай таһагай гурбан лабораториин 50 гаран хүдэлмэрилэгшэд — врачнууд, клиницистнүүд, фармакологууд, биологууд, химигүүд хэлэ, бэшэг шэнжэлэгшэдтэй хамта тэрэниие оршуулна. Тэдэнэр олон арбаад, зуугаад нэмэлтэ литературна зохёолнуудые шэнжэлнэ, тэдээнгүйгөөр зохёолой нюусые уудалан тайлбарилхын аргагүй.

Түбэй болон Урда Азиин арадуудай эртэ урдын медицинын **трактадуудые** олон жэлэй хугасаа соо шэнжэлһэнэй ашаар энэдхэг-түбэд медицинын гол үндэһэ һууринууд, мүн эдэ асуудалнуудые шэнжэлдэг совет эрдэмтэдэй номууд, статьянууд хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байнхай.

Сергей ВАСИЛЬЕВ,
АПН-эй корреспондент.

Басни

Сергей МИХАЛКОВ

БААБГАЙДА БЭЛЭГ

Хаинахи, ямар хүн юм гээдш яилай—
Харюусалгата тушаалтай нэгэ хүн
Барагар шэрүүн Ноёнтоёо дүтэ болохо һанаатай
Баабгайн хүбүүг бэлэг абааша һэн.
Абаа һэн ха Ноёнинь, бэлэгынь тогтоожо:
Амиды баабгай—эдилгэ бэшэ, эд бэшэ,—
Балшар бага хүүгэдэй нааданхай гээшэ!..
Баабгайн хүбүүн Ноёнойдо абаашагдаа,
Байха байрань аятайгаар заһагдаа —
Бартаагай тэндэ сэсэрлиг соо һуулгагдаа...
Арбаад хоноогүй байтар баабгайн хоол гэгдээд,
Аяар торхо зүгын тоһон эльгээгдээ!
Байхагүйл ямаршье һэжэг энээндэ —
Баабгайн зүгын тоһо эдидэгынь мэдээжэл бүгэдэндэ!
Эдиһээр баабгайн түрүүшынгээ торхо дууһаба,
Эльгээбэ ха удаадахиинь Ноёнойдо.
Тэрэшье торхо зүгын тоһон хоол
Тэнсээгүй удаан—булай түргөөр хоосороол.
Амтатай зүгын тоһо нюдэлөөд,
Амта танижа, нэгэндээ нэтэрээд,
Гуримгүй барагар шэрүүн Ноёнтон
Гурбадахи, дүрбэдэхи торхо зүгын тоһо хүлеэнэ!..
Баабгайн хүбүүндэ зүгын тоһон торхо торхоор
Байд гээд лэ асарагдана, буулгагдана.
Бартаагай хажууда сэсэрлиг соо байдаг
Баабгайн гэдэһэн хонхойшоо.
Үһэниинь үрзыжэ, нюдэниинь һуларшоо.
Үргүүлхэ туйлдаа хүрэшоо.
Үнэниинь хэлээ: баабгайн хүбүүн муудаа!
Үдэр бүри үлэсхэлэн һуунал даа.
Балшар бага үхибүүд заримдаа
Баабгайн хүбүүе хайрлаһандаа
Харша дээгүүр хилээмэхэ
Хаяжа үгэнэ ха.
Арай шамайхан баабгаймнай үл залгана.
Амтатай эдсэнэй үнэр абаад, шүлһөө һайруулна;
Үргэн сэсэрлиг соо эдеэ табюулаад,
Үндэр Ноён налайн һуугаад, сайлана.
Баабгайда асарагдаһан зүгын тоһо
Баггүй ехээр халбагадан эдинэ.
Эдилгые бэрхээр далдалжа шадааб гэн,
Эгээл тэнюун, хананги шарай шарайлна!

* * *

Аралжаа наймаашадта, эдилгэшэдтэ хүндэ—
Арадай хиналта тэдэниие гамгүй нидхэрнэ.
Бэе бэеынгээ ама тоһодохо гэжэ тэдэнэр
Бэрхэ нарин арга мэхэ бэдэрнэ.

Ородһоо Г. ЧИМИТОВ оршуулба.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам редактора — 2-68-08, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-3[illegible], пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-3[illegible], 2-63-85, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, сем и [illegible] селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-[illegible], выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01612. Заказ № 135. Индекс 04649.